

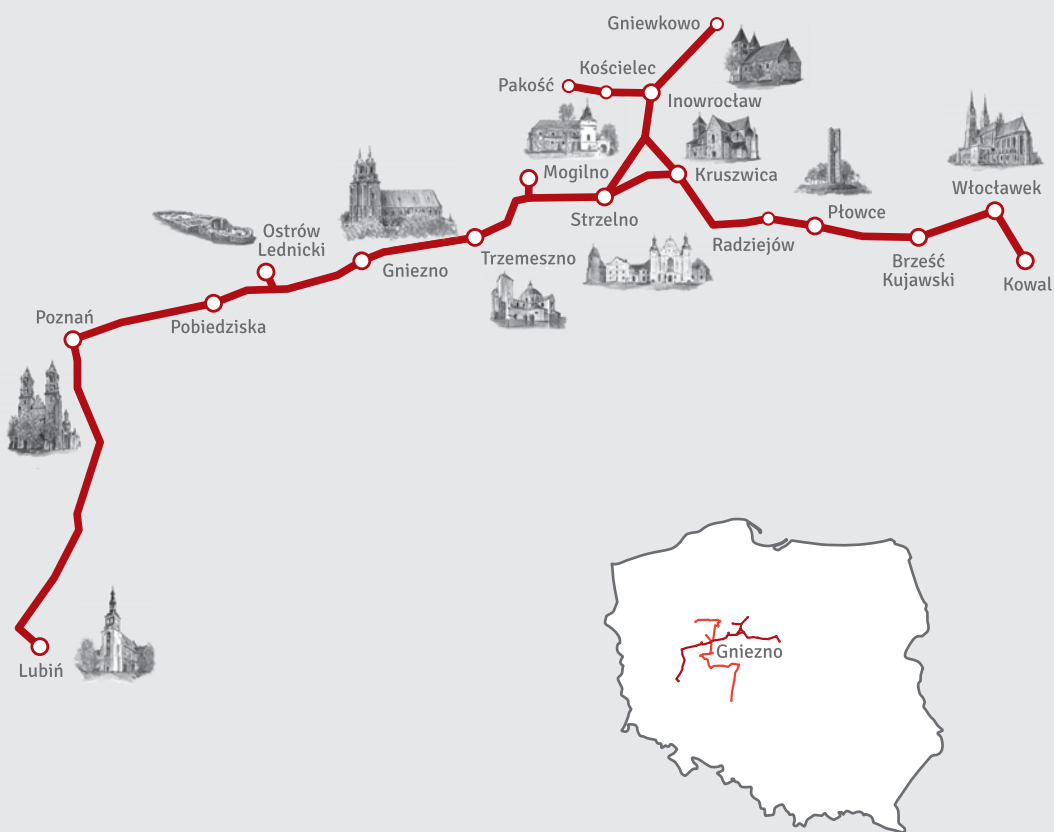
fot. Sebastian Uciński/Urząd Miasta
Gniezna

Szlak
Piastowski

Na start

Szlak Piastowski trasa wschód-zachód

Obiekty gwarantowane i aspirujące

Szlak Piastowski w nowym kształcie tworzy wiele obiektów. Po audycie historyczno-turystycznym Rada Programowo-Naukowa ds. Szlaku Piastowskiego zaproponowała ich podział na dwie kategorie: gwarantowane i aspirujące. Obiekty aspirujące oczekują na wpisanie po zlikwidowaniu ograniczeń w dostępności lub rozszerzeniu funkcji turystycznej. Informacja o statusie obiektu jest aktualizowana na stronie www.szlakpiastowski.pl

Spis treści

Szlak Piastowski: fascynująca podróż do źródła	2
Lubiń	3
Poznań	4
Pobiedziska	10
Ostrów Lednicki	11
Gniezno	12
Trzemeszno	16
Mogilno	17
Strzelno	18
Inowrocław	19
Kościelec, Pakość, Gniewkowo	20
Kruszwica	21
Radziejów, Płowce	22
Brześć Kujawski	23
Mapa drogowa Szlaku Piastowskiego	24
Włocławek, Kowal	26
Wągrowiec	27
Łekno, Tarnowo Pałuckie	28
Żnin, Wenecja	29
Biskupin	30
Gąsawa, Marcinkowo Górne, Kłecko	31
Grzybowo	32
Giecz	33
Pyzdry, Łąd nad Wartą	34
Konin	35
Kalisz	36
Primus inter pares	38
Ciekawostki piastowskie	40
Wybrane wydarzenia	42
Wybrane miejsca noclegowe	46
Punkty informacji turystycznej	48

Szlak Piastowski: fascynująca podróż do źródła

Gdzie, kiedy i kto stworzył Polskę?

Jak to się stało, że jesteśmy Polakami,
w większości chrześcijanami? Czy mamy
w sobie geny Piasta Kołodzieja, czy był
on tylko legendą?

Odpowiedzi na te pytania znajdują się
na Szlaku Piastowskim, najstarszym
z polskich szlaków i jednocześnie jednym
z najciekawszych w Europie.

W drugiej połowie ubiegłego wieku o Szlaku Piastowskim wiedział każdy uczeń.
Autobusowa wycieczka szkolna po szlaku była niemal obowiązkowa. Od tamtych
czasów turystyka mocno się zmieniła. Zmieniły się też potrzeby turysty, a w ślad
za nimi formy prezentacji dziedzictwa.

Dziś Szlak Piastowski to renomowany produkt turystyczny oferujący mnóstwo atrakcji:
multimedialne wystawy, interaktywne makiety, gry rodzinne i miejskie, zwiedzanie
tematyczne, plenerowe prezentacje starych rzemiosł i rękodzieła, rekonstrukcje osad
średniowiecznych i inscenizacje dawnego życia w grodach, widowiska przedstawiające
wydarzenia historyczne, np. słynne bitwy, pokazy rycerskie, turnieje i zabawy. Jeśli
dodamy do tego dziesiątki, ba!, setki restauracji i barów, różnorodną bazę noclegową –
otrzymujemy gotowy przepis na pyszną podróż w sosie historycznym.

Oprócz sposobów prezentacji obiektów zabytkowych zmienił się także przebieg szlaku.
Powstały dwie trasy: wschód-zachód i północ-południe, krzyżujące się w Gnieźnie.
Dzięki temu zwiedzanie można podzielić na krótsze, wygodne odcinki.

Na trasie północ-południe zobaczymy m.in. Wągrowiec, Biskupin, Giecz i Kalisz. Jadąc
z zachodu na wschód, zaczynamy spotkanie z Piastami w Lubiniu, a żegnamy się z nimi
kilkaset kilometrów dalej za Włocławkiem, w miejscowości Kowal. Na Szlaku Piastow-
skim znalazły się więc takie miasta i obiekty, które przez swoje historyczne związki
z rodem Piastów od dawna na to zasługiwały. Szlak łączy dwa obecne województwa
– wielkopolskie i kujawsko-pomorskie oraz regiony historyczne: Wielkopolskę i Kujawy,
które odegrały ważną rolę w procesie powstawania państwa polskiego.

W zwiedzaniu Szlaku Piastowskiego pomagają informacje na stronie internetowej
www.szlakpiastowski.pl oraz świetnie zaprojektowana aplikacja mobilna na smartfo-
ny. Mamy także nadzieję, że przygotowana przez nas publikacja będzie inspiracją przy
planowaniu zarówno weekendowych wypadów, jak i wakacyjnych wojaży po Szlaku
Piastowskim.

Szerokich dróg i gościńców!

Lubiń, niebo na ziemi

Historia opactwa Benedyktynów w Lubiniu sięga 1070 r. Jego fundację za-
wdzięczamy dwóm królom z dynastii Piastów: Bolesławowi Śmiałemu i Boles-
ławowi Krzywoustemu. Mnisi mieszkają w Lubiniu do dziś i – zgodnie z mak-
symą św. Benedykta – modlą się i pracują. Działa tu pracownia ceramiczna,
szwalnia, a nawet wytwórnia ziółowych nalewek.

Opactwo słynie z kościoła, który od połowy XII w. – kiedy powstał – był kilkakrotnie
przebudowywany. Znajdziemy w nim wiele
elementów z wcześniejszych epok:
romańskie i gotyckie mury (w tym charak-
terystyczny wschodni szczyt), płytę epitafij-
ną poświęconą księciu Władysławowi
Laskonogiemu, renesansowe nagrobki.
Świątynia zachwyca też barokowym
wyposażeniem i wystrojem: sklepieniami
pokrytymi malowidłami, ołtarzami,
amboną w kształcie jaskółczego gniazda
i stallami, czyli ławami dla modlących się
zakonników, które zdobią figury aniołów
i świętych.

Przy kościele powstał klasztor słynący
z biblioteki oraz skryptorium. Być może
przebywał tu Gall Anonim, autor pierwszej
kroniki o dziejach Polski. Warto też
wspomnieć, że lubiński mnich Maciej jako
pierwszy określił nasz region mianem
Polonia Maioris, czyli Wielkopolska.

Całe opactwo, wraz z budynkami, parkiem,
ogrodem, wpisano na zaszczytną listę
pomników historii. Rośnie tu również
najstarszy kasztanowiec biały w Polsce.
Ma ponad 250 lat i nazywa się Benedykt.

W Lubiniu trzeba zająrzeć też do romańskie-
go kościoła św. Leonarda, który pochodzi
z XIII w. Stoi on niedaleko klasztoru.

Opactwo Benedyktynów w Lubiniu
fot. Karol Budziński

Sarkofag Bernarda z Wąbrzeźna
w kościele Narodzenia NMP w Lubiniu
fot. Zbigniew Szmidt

Opactwo Benedyktynów

ul. Mickiewicza 6

tel. (65) 517 72 22

e-mail: benedyktyni@benedyktyni.net

oprowadzanie: oprowadzanie@benedyktyni.net, tel. (65) 511 83 58

www.benedyktyni.net

Poznań, z Piastami za pan brat

W miejscu, gdzie spotkali się i rozpoznali – po latach rozłąki – bracia Lech, Czech i Rus, powstał Poznań. Tyle legenda. A co na to nauka? Dzięki niej wiemy, że na przełomie IX i X w. na wyspie w ramionach rzek Warty i Cybiny istniał niewielki gród, który kilkadziesiąt lat później został rozbudowany i zyskał rangę jednej z głównych siedzib pierwszych władców Polski.

Nie ulega wątpliwości, że gród w Poznaniu był jednym z tych najważniejszych dla Piastów, obok Gniezna, Ostrowa Lednickiego czy Gieczu (z tego ostatniego być może dynastia się wywodziła).

W grodzie na Ostrowie Tumskim swoją okazałą – jak na tamte czasy – rezydencję miał książę Mieszko I. Zbudowane ok. 960 r. kamienne palatium było pierwszą spośród tego typu budowli, które powstawały w czasach formowania się państwa polskiego.

Palatium połączone było z kaplicą, którą – jak się przypuszcza – ufundowała Dobrawa, żona Mieszka I. Być może nawet została w tej kaplicy pochowana. Jest to najstarsze miejsce sakralne w państwie piastowskim, które dotychczas odkryto.

W poznańskim grodzie w 968 r. powstało pierwsze na ziemiach polskich biskupstwo. Biskup Jordan być może przybył do Polski wraz z czeską księżniczką Dobrawą i udzielił w 966 r. polskiemu władcy chrztu. Zamieszkał w stacji misyjnej – na jej miejscu powstała później katedra.

Archikatedra Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Poznaniu
fot. Łukasz Zanddecki

Ostrów Tumski – Katedra

Ostrów Tumski jest najstarszą częścią Poznania, zaś katedra – a właściwie jej poprzedniczka z końca X w. – najstarszą katedrą na ziemiach polskich. W jej grobowcach (dziś w podziemiach) spoczęli Mieszko I i jego syn Bolesław Chrobry. Teraz sarkofag pierwszych władców Polski można podziwiać w Złotej Kaplicy.

W katedrze został pochowany też król Mieszko II Lambert, a także – już po odbudowie świątyni, zniszczonej podczas najazdu czeskiego księcia Brzetysława – spoczęli tu Kazimierz I Odnowiciel, Władysław Odonic, Przemysł I, Bolesław Pobożny i Przemysł II.

Dziś świątynia ma charakter gotycki, a pozostałości przedromańskiej i romańskiej budowli można zobaczyć w podziemiach.

W katedrze cennym zabytkiem jest ołtarz skrzydłowy z przełomu XIV i XV w. Warto przyjrzeć się również gotyckim i renesansowym płytom nagrobnym, wmurowanym w ściany i filary, a także odwiedzić kaplice, które wieńcem otaczają nawy.

Niedaleko katedry stoi kościół NMP. Pod tą gotycką świątynią i obok niej odkryto pozostałości pałacu książęcego Mieszka I oraz kaplicy Dobrawy. Będzie je można zobaczyć, gdyż kościół ma być po renowacji udostępniony do zwiedzania, a relikty palatium i kaplicy mają być eksponowane. Odwzorowany zostanie także historyczny przebieg wałów grodu poznańskiego.

Makieta Ostrowa Tumskiego, w tle kościół NMP i Psalteria
fot. Piotr Skórnicki

Złota Kaplica w katedrze poznańskiej
fot. Karol Budziński

Gotycki ołtarz skrzydłowy w katedrze poznańskiej
fot. Piotr Skórnicki

Bazylika Archikatedralna Świętych Apostołów Piotra i Pawła

ul. Ostrów Tumski 17

tel. (61) 852 96 42

www.katedra.archpoznan.pl

Zwiedzanie w sezonie letnim w dni powszednie w godz. 9-17, zimą w godz. 9-16.

Zwiedzanie nie jest możliwe w czasie nabożeństw i koncertów.

Brama Poznania

Pełna nazwa: Interaktywne Centrum Historii Ostrowa Tumskiego wyjaśnia, z czym mamy do czynienia: z nowoczesną, multimedialną instytucją, przedstawiającą historię wyspy od początków państwa polskiego po czasy współczesne.

Nie jest to muzeum, gdyż nie zobaczymy tu zabytkowych eksponatów. Za to współczesna technika, monitory, przyrządy, okulary stereoskopowe, ekrany dotykowe, wirtualne księgi pozwalają na angażującą podróż przez wieki.

Turyści mogą wybrać scenariusz, według którego przebiega zwiedzanie. Odbывается ono w czterech salach ekspozycyjnych, które kolejno opowiadają historię grodu, uświadamiają znaczenie przyjęcia chrztu dla Polski, prezentują dzieje wyspy od tzw. Złotego Wieku aż do powstania Złotej Kaplicy oraz przedstawiają dramatyczne i wzniosłe wydarzenia z ostatniego stulecia.

Brama Poznania jest progiem, który przekraczamy, aby spotkać się z autentycznym dziedzictwem Ostrowa Tumskiego. Do przejścia na wyspę zaprasza przeszklona kładka, a przez Szczelinę patrzymy na majestatyczną sylwetkę katedry – serce tej zabytkowej przestrzeni.

O popularności tego miejsca decyduje jego otwartość: urozmaicona oferta dla szkół, wycieczki tematyczne dla rodzin z dziećmi i seniorów oraz przystosowanie ekspozycji dla osób z różnymi niepełnosprawnościami.

Sala ekspozycyjna „Witraż” w Bramie Poznania
fot. Karol Budziński

Widok na katedrę ze Szczeliny w Bramie Poznania
fot. Łukasz Gdak

Interaktywne Centrum Historii Ostrowa Tumskiego „Brama Poznania”

ul. Gdańska 2
tel. (61) 647 76 34
e-mail: centrum@bramapoznania.pl

www.bramapoznania.pl

Zwiedzanie od wtorku do piątku w godz. 9-18, w soboty i niedziele w godz. 10-19.
„Wspólny bilet” upoważnia do wstępu na ekspozycje Bramy Poznania, rezerwatu Genius loci i Muzeum Archidiecezjalnego.

Zamek Królewski na Górze Przemysła

W XIII w. Poznań zaczął rozwijać się na lewym brzegu Warty – ulokowali go tu w 1253 r. książęta Przemysław I i Bolesław Pobożny. Ostrów Tumski stał się własnością biskupów. W obrębie murów miejskich powstał zaś zamek. Jego budowę rozpoczął Przemysław II, a zakończył Kazimierz Wielki, który wziął tu nawet ślub z Adelajdą Heską.

Przemysław II przeszedł do historii Polski jako władca, któremu udało się po półtorawiecznym okresie rozbicia dzielnicowego doprowadzić do zjednoczenia części ziem piastowskich i koronacji. Na swojej pieczęci majestatowej z 1295 r. użył on po raz pierwszy orła piastowskiego jako herbu państwowego.

Z królem Przemysławem II wiąże się mroczna tajemnica – według legendy, zlecił on morderstwo swojej żony Ludgardy, gdyż ta nie mogła mu dać potomka. Nieszczęsna Ludgarda upamiętniona została w nazwie jednej z ulic.

Restytucji zamku dokonano w XXI w. Znajduje się w nim Muzeum Sztuk Użytkowych, oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu, oraz punkt widokowy – z 43-metrowej wieży okolicy Starego Rynku wyglądają malowniczo. Muzeum prezentuje ok. 2 tys. obiektów, w tym meble, wyroby z ceramiki, szkła, metalu, tkaniny, stroje, biżuterię, broń. Część ekspozycji poświęcona jest historii zamku oraz Przemysławowi II.

Zamek Królewski na Górze Przemysła w Poznaniu
fot. Zbigniew Szmidt

Pieczęć majestatowa Przemysława II
fot. Przemysław Dąbkowski/
Archiwum Diecezjalne w Pelplinie

Zamek Królewski

Góra Przemysła 1
tel. (61) 856 80 75
e-mail: kasa.msu@mnp.art.pl

www.msu.mnp.art.pl

Zwiedzanie od wtorku do czwartku w godz. 9-15 (latem do godz. 17),
w piątki w godz. 12-21, w soboty i niedziele w godz. 11-18. We wtorki wstęp bezpłatny.

Muzeum Archeologiczne

Zaledwie sto metrów od poznańskiego ratusza w Pałacu Górków, renesansowej rezydencji znamienitego wielkopolskiego rodu szlacheckiego, swoją siedzibę ma Muzeum Archeologiczne.

Zbiory muzeum zaczęto gromadzić już w połowie XIX w. Historia dzisiejszej placówki (i jej poprzedniczek) wiąże się też z osobą profesora Józefa Kostrzewskiego, uznawanego za ojca polskiej archeologii.

Miłośników piastowskiej przeszłości zainteresują w muzeum przede wszystkim dwie wystawy stałe: „Pradzieje Wielkopolski” i „Tu powstała Polska”. Ta ostatnia prezentuje w czterech blokach tematycznych, poświęconych ludziom, organizacji społecznej, działalności Kościoła oraz średniowiecznemu miastu i zamkom, najróżniejsze eksponaty (militaria, numizmaty, biżuterię średniowieczną). Wystawę uzupełniają, ożywiają, a także spajają w zwarty przekaz multimedia.

Wystawa w Muzeum Archeologicznym w Poznaniu
fot. Zbigniew Szmidt

Muzeum Archeologiczne w Poznaniu

ul. Wodna 27

tel. (61) 852 82 51

e-mail: muzarp@man.poznan.pl

www.muzarp.poznan.pl

Zwiedzanie od wtorku do czwartku w godz. 9-16, w piątki i soboty w godz. 10-17, w niedziele w godz.

12-16 (w lipcu i sierpniu od wtorku do czwartku w godz. 10-17, w piątki i soboty w godz. 11-18, w niedziele w godz. 12-16). W soboty wstęp wolny.

Rezerwat Archeologiczny Genius loci

W tej filii Muzeum Archeologicznego w nowoczesny sposób prezentuje się efekty badań archeologicznych prowadzonych na Ostrowie Tumskim. Rezerwat Genius loci, co po łacinie oznacza ducha opiekuńczego danego miejsca, kryje w sobie wykop archeologiczny, a w nim doskonale zachowane konstrukcje wału obronnego grodu sprzed tysiąca lat. W rezerwacie organizowane są też wystawy, wykłady i różne imprezy kulturalne oraz zajęcia dla dzieci.

Rezerwat Archeologiczny Genius loci w Poznaniu
fot. Kateriny Zisopulu-Bleja

Rezerwat Archeologiczny Genius loci

ul. ks. Posadzego 3

tel. (61) 852 21 67

e-mail: rezerwat@muzarp.poznan.pl

www.muzarp.poznan.pl/rezerwat

Zwiedzanie od wtorku do czwartku w godz. 10-16, w piątki i soboty w godz. 10-18, w niedziele w godz. 10-15. Ostatnie wejście 30 minut przed zamknięciem. W niedziele wstęp wolny.

Makiety Dawnego Poznania

Przy ul. Ludgardy, w podziemiach klasztoru Franciszkanów można zobaczyć Poznań w miniaturze. Prezentowane są tu bowiem makiety dawnego Poznania. Wśród nich jest makieta grodu pierwszych Piastów, która ukazuje go z najdrobniejszymi szczegółami. Poza nią do zobaczenia są także makieta Poznania z 1618 r. oraz makieta Starego Rynku przeznaczona dla osób niewidomych. Makiety ogląda się podczas multimedialnych seansów (widowiska z efektami specjalnymi).

Makieta Dawnego Poznania: Ostrów Tumski
fot. Jacek Cieśliewicz

Rezerwacje w godz. 11-17. Bilety indywidualne do nabycia 15 minut przed każdym pokazem. Bilety grupowe tylko w rezerwacji na określony termin. Pokazy odbywają się codziennie, wykaz seansów poszczególnych makiet dostępny jest na stronie internetowej. Seanse trwają pół godziny.

Makiety Dawnego Poznania

ul. Ludgardy

tel. (61) 855 14 35 (rezerwacje),

532 651 218 (informacja)

e-mail: makieta@makieta.poznan.pl

www.makieta.poznan.pl

Kościół św. Jana Jerozolimskiego

Przy rondzie Śródka stoi kościół św. Jana Jerozolimskiego Za Murami. „Za murami” dlatego, że w chwili budowy znajdował się poza obrębem miasta. Wiemy, że w XI w. stał tu kościół św. Michała Archanioła, przy którym powstał przytułek (hospicjum) dla wędrowców.

W 1187 r. książę Mieszko III Stary sprowadził do Poznania joannitów, którym przekazał kościół i przytułek. Joannici, nazywani też Zakonem Maltańskim (to od nich pochodzi nazwa tej części Poznania, jeziora i festiwalu teatralnego), wybudowali na przełomie XII i XIII w. nową, ceglana romańską świątynię. Uważa się ją za najstarszy budynek z cegły w Wielkopolsce, który dotrwał do naszych czasów.

Kościół św. Jana Jerozolimskiego w Poznaniu
fot. Karol Budziński

Kościół św. Jana Jerozolimskiego

ul. Świętojańska 1

tel. (61) 877 17 17

e-mail: janjerezolimski@archpoznan.pl

www.janjerezolimski.archpoznan.pl

Zwiedzanie możliwe przed nabożeństwami i po nich.

Pobiedziska, miasto zwycięzców

W średniowiecznym grodzie bywał Przemysł I i Władysław Jagiełło, ale to z Kazimierzem Odnowicielem wiąże się najściślej historia Pobiedzisk. To ponoć on nazwał osadę, która dała początek miastu.

Stało się to po bitwie stoczonyj – według legendy – w okolicach Pobiedzisk. Książę Kazimierz pokonał zbuntowanego Mastawa, dzięki czemu odzyskał Mazowsze i mógł rozpocząć „odnowę” państwa. Nazwa miasta wywodzi się od słowa: *pobieda*, czyli zwycięstwo.

Dziś grodu i zamku już nie ma, o piastowskich czasach przypomina zaś drewniana warownia, tyle że zbudowana... w XXI w. Największą atrakcją **Grodu Pobiedziska** są maszyny oblężnicze, w tym gigantyczna katapulta, z której turyści mogą postrzelać kamiennymi pociskami. Jak wyglądało uzbrojenie wojów Mieszka I i Bolesława Chrobrego, uwidaczniają nam repliki oręża: miecze można oczywiście wziąć do ręki, a hełmy czy kolczugi – przymierzyć.

W pobliżu grodu koniecznie trzeba odwiedzić **Skansen Miniatur Szlaku Piastowskiego**. Można tu pospacerować wśród makiet zabytków piastowskich i rzeźb postaci z mitologii słowiańskiej, wejść na wieżę widokową lub obejrzeć wystawę w pobliskiej sali audiowizualnej.

Najstarszym zabytkiem w Pobiedziskach jest gotycki kościół św. Michała Archanioła: jego budowę zaczęto pod koniec XIII w. Nieopodal na rynku warto przysiąść przy fontannie przedstawiającej Lecha, Czecha i Rusa.

Maszyny oblężnicze w Grodzisku Pobiedziska
fot. Bartosz Styszynski

Skansen Miniatur Szlaku Piastowskiego
w Pobiedziskach
fot. Iwona Tomaszewska

Gród Pobiedziska

ul. Fabryczna (Letnisko)
tel. 601 215 175, 730 716 663 (rezerwacje)
e-mail: biuro@grod-pobiedziska.pl
www.grod-pobiedziska.pl
Zwiedzanie w sezonie letnim przez cały tydzień w godz. 10-18, w sezonie zimowym czynne w weekendy przy dobrej pogodzie. Grupy muszą wcześniej rezerwować terminy.

Skansen Miniatur Szlaku Piastowskiego w Pobiedziskach

ul. Fabryczna (Letnisko)
tel. 579 665 665
e-mail: miniatury@osir.pobiedziska.pl
www.miniatury.pobiedziska.pl
Zwiedzanie w sezonie letnim przez cały tydzień w godz. 9-18, w sezonie zimowym w godz. 9-16.

Ostrów Lednicki, wyspa skarbów

Ponad tysiąc lat temu na wyspie jeziora Lednica istniał piastowski gród, a w nim – zbudowany z kamienia w drugiej połowie X w. – pałac. Miał w nim rezydować książę Mieszko I, a jego syn Bolesław Chrobry być może przyszedł tu na świat.

W kaplicy, która przylegała do pałacu, odkryto dwa zagłębienia – prawdopodobnie baseny chrzcielne – stąd przypuszczalnie, że na Ostrowie Lednickim Mieszko I przyjął w 966 r. chrzest.

Dziś po budynkach pozostały tylko fragmenty, podobnie jak po kościele grodowym i wysokim wale, który otaczał warownię.

Na wyspę płynie się promem, ale w czasach Piastów prowadziły na nią dwa szerokie mosty, z których dłuższy miał aż 440 metrów długości – ich przyczółki zostały zrekonstruowane, odtworzono też drewnianą drogę z X w.

Liczne przedmioty, które znaleźli archeolodzy, świadczą o randze, jaką miał gród. Narzędzia, naczynia liturgiczne, broń, monety, ozdoby można oglądać na wystawach przygotowanych przez Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Jednym z najcenniejszych zabytków jest stauroteka, która służyła do przechowywania relikwii z Krzyża, na którym umarł Chrystus. Mogła być ona darem dla Bolesława Chrobrego od cesarza Ottona III, który w drodze do Gniezna był goszczony na Ostrowie Lednickim.

Przy relikwach pałacu w 1050. rocznicę Chrztu Polski zawiązał 220-kilogramowy dzwon „Mieszko i Dobrawa”, upamiętniający pierwszą parę książęcą z dynastii Piastów.

Ostrów Lednicki na jeziorze Lednica
fot. Mateusz Wrzesiński

Palatium na Ostrowie Lednickim
fot. Karol Budziński

Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy

Dziewięćdziesiąt trzy
tel. (61) 427 50 10 wew. 203, 502 617 312, e-mail: edu.mo@lednica.pl
www.lednicamuzeum.pl

Zwiedzanie od 15 kwietnia do 15 października, godziny otwarcia dostępne na stronie internetowej w zakładce: Dla zwiedzających. W poniedziałki nieczynne. Ostatni prom na wyspę odplywa pół godziny przed zamknięciem muzeum.

Gniezno, serce państwa Piastów

Według legendy, Lech założył tu swój gród, po tym jak zobaczył gniazdo majestatycznego białego orła. I choć dziś historycy na kolebkę rodu Piastów wskazują Giecz lub Kalisz, to właśnie gnieźnieński gród był sercem ich państwa.

Budowę grodu na Wzgórzu Lecha rozpoczęto ok. 940 r. Należał on obok Ostrowa Lednickiego i Poznania do grodów centralnych, stołecznych. Władca wraz z dworem i wojami przemieszczał się od grodu do grodu, w jednym przebywając dłużej, w innym krócej. O randze Gniezna świadczy dokument *Dagome iudex*, w którym pojawia się określenie: państwo gnieźnieńskie.

Gród wraz z podgrodziami po rozbudowie zajmował 4,6 ha. Mieścili się tu okazałe budowle: rezydencja władców, w której goszczony był cesarz Otton III, a także kościół grodowy w formie rotundy, w którym w 997 r. spoczęły szczątki św. Wojciecha. Na miejscu tej świątyni stanęła później katedra. Koronowano w niej Bolesława Chrobrego i czterech innych polskich władców.

Dziś na nowym Trakcie Królewskim w Gnieźnie królów tu koronowanych przypominają pełne ekspresji rzeźby. Rolę przewodników po trasie przejęły sympatyczne figurki królików w przebraniach z różnych epok, a aplikacja Królika Goń pomaga podążać ich śladem.

Bazylika Prymasowska w Gnieźnie
fot. Łukasz Zandacki

Podziemia katedry gnieźnieńskiej, relikty wczesnośredniowiecznych świątyń
fot. Tomasz Siniński/Starostwo Powiatowe w Gnieźnie

Bazylika Archikatedralna Wniebowzięcia NMP

Już ponad tysiąc lat Gniezno jest metropolią kościelną i celem pielgrzymek do relikwii św. Wojciecha. Sercem katedry jest barokowa konfesja, a w niej srebrna trumienka, która skrywa szczątki męczennika. Bezcenne są też odlane z brązu Drzwi Gnieźnieńskie z XII w. Każde skrzydło ma ponad trzy metry wysokości i waży 600 kg. Drzwi zdobione są mistrzowskimi płaskorzeźbami przedstawiającymi sceny z życia św. Wojciecha: od narodzin aż do śmierci i złożenia jego ciała w katedrze.

Warto zobaczyć także czternaście pięknie dekorowanych kaplic, w których pochowane są zasłużone postaci, oraz płyty nagrobne wmurowane w ściany nawy. Płyty z czerwonego marmuru arcybiskupa Zbigniewa Oleśnickiego wykonał Wit Stwosz, autor słynnego ołtarza w kościele Mariackim w Krakowie.

W katedrze można też zwiedzać podziemia, w których eksponowane są pozostałości po wcześniejszych świątyniach, poprzedniczkach dzisiejszej katedry. Warto też wejść na taras widokowy w jednej z wież, aby podziwiać z wysokości 55 m rozłożone wśród wzgórz i jezior miasto królów i prymasów.

Drzwi Gnieźnieńskie w gotyckim portalu katedry gnieźnieńskiej
fot. Tomasz Siniński/Starostwo Powiatowe w Gnieźnie

Konfesja św. Wojciecha w katedrze gnieźnieńskiej
fot. Zbigniew Szmidt

Bazylika Archikatedralna Wniebowzięcia NMP

Wzgórze Lecha

ul. Łaskiego 7

tel. (61) 426 37 78

e-mail: info@wzgorzelecha.pl

www.wzgorzelecha.pl

Zwiedzanie codziennie oprócz niedziel w godz. 9-17 (w zimie do godz. 16).

Muzeum Archidiecezji Gnieźnieńskiej

To prawdziwy skarbiec. Dostownie. Można tu podziwiać najcenniejsze przedmioty z katedry gnieźnieńskiej, np. relikwiarze, złote pierścienie, monstrancje, kielichy, w tym unikatowy Kielich św. Wojciecha, którego ponoć używał misjonarz. Czasza kielicha, wykonana z jednego kawałka agatu, pochodzi z X w., pozostałe części naczynia, bogato zdobione – z późniejszego okresu. Muzeum, które znajduje się niedaleko katedry, gromadzi także rzeźby, tkaniny i obrazy. Ciekawa jest m.in. ekspozycja portretów trumiennych.

W budynku mieści się także Archiwum Archidiecezjalne, które skrywa najstarsze i najcenniejsze zabytki piśmiennicze w Polsce, m.in. Złoty Kodeks Gnieźnieński czy ewangeliarz karoliński sprzed 1200 lat!

Zwiedzanie w sezonie letnim od poniedziałku do soboty w godz. 9-17, w niedzielę w godz. 9-16, w sezonie zimowym od wtorku do soboty w godz. 9-16.

Kielich św. Wojciecha w Muzeum Archidiecezji Gnieźnieńskiej
fot. Piotr Skórnicki

Muzeum Archidiecezji Gnieźnieńskiej

ul. Kolegiaty 2
tel. (61) 426 37 78
e-mail: biuro@muzeumag.com
www.muzeumag.com

Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie

Najdawniejsze dzieje państwa polskiego przybliży wystawa, na której zgromadzono kilkaset eksponatów, w tym kopie insygniów królewskich, broń, dokumenty, pieczęcie, bulle, księgi, relikwiarze czy średniowieczne rzeźby. Dumą muzeum są też... kafle piecowe i płytki ceramiczne. Jest to jedna z największych kolekcji w Europie. Szczególnie cenne są kafle gotyckie i renesansowe – nie tylko ze względu na swój wiek, ale i kunsztowne zdobienia.

W muzeum można podziwiać wystawę sztuki romańskiej w Polsce oraz galerię obrazów z XIX w., prezentującą legendarne i historyczne wydarzenia związane z początkami naszej państwowości. W obiekcie poznamy też dzieje Gniezna.

Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie
fot. Filip Herzog

Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie

ul. Kostrzewskiego 1
tel. (61) 426 46 41 w. 210
e-mail: rezerwacje@muzeumgniezno.pl
www.muzeumgniezno.pl

Czynne codziennie z wyjątkiem poniedziałków w godz. 9-18 (w sezonie jesienno-zimowym w godz. 9-17). W niedzielę wstęp wolny.

Kościół Franciszkanów

Franciszkanów do Gniezna sprowadzili w połowie XIII w. książę Bolesław Pobożny i jego żona Jolenta. Kościół słynie z XVII-wiecznego cudownego obrazu Madonny z Dzieciątkiem, nazywanego też obrazem Matki Bożej Pocieszenia – Pani Gniezna. Kultem w kościele Franciszkanów otoczone są również relikwie bł. Jolenty, która jest patronką Wielkopolski.

Kościół Wniebowzięcia NMP

ul. Franciszkańska 12
tel. (61) 424 19 27
www.franciszkanie.gniezno.pl

Kościół i klasztor Franciszkanów w Gnieźnie
fot. Piotr Skórnicki

Kościół św. Jana Chrzciciela

Kościół ten powstał dla zakonu bożogrobowców. Jest to najmniejsza świątynia w mieście, ale wszyscy miłośnicy gotyku powinni ją odwiedzić, zachwycają bowiem w niej sklepienia krzyżowo-żebrowe i XIV-wieczna polichromia oraz nietypowe rzeźby, np. rzeźba lisa przemawiającego do gęsi.

Kościół św. Jana Chrzciciela

ul. św. Jana 2
tel. (61) 426 15 56

Gotyckie freski w kościele św. Jana Chrzciciela w Gnieźnie
fot. Zbigniew Szmidt

Inne kościoły

Kościół św. Jerzego. Jego historia sięga początków piastowskiego grodu, gdyż na miejscu dzisiejszej świątyni stał kościół przedromański, zniszczony podczas najazdu wojsk czeskiego księcia Brzetysława. Kolejny kościół powstał w XII w., ale po pożarze został odbudowany w stylu barokowym. O jego zacnym rodowodzie przypomina m.in. odsonięty fragment romańskiego muru.

Kościół Świętej Trójcy (fara) powstał na początku XV w. Warto tu zobaczyć m.in. barokową ambonę w kształcie łodzi. Przed wiekami z tego kościoła – i kościoła św. Michała (o nim niżej) – wyruszał orszak prowadzący nowego arcybiskupa na ingres do katedry. Przy farze można zobaczyć jedyny zachowany odcinek murów miejskich.

Kościół św. Michała Archanioła. W gotyckiej świątyni cenna jest chrzcielnica z piaszkowca w kształcie kielicha.

Trzemeszno, tajemnice bazyliki

Według jednej ze średniowiecznych legend, w krypcie kościoła w Trzemesznie miało spoczywać ciało św. Wojciecha, zanim przewieziono je do Gniezna. Dziś wizerunek misjonarza widnieje w herbie miasta.

Dzięki badaniom archeologicznym wiadomo, że kościół i nieistniejący już klasztor powstały w połowie XII w., a więc 150 lat po śmierci męczennika. Przez wieki były tu jednak czczone jego relikwie, o czym przypomina rzeźba św. Wojciecha w ołtarzu głównym oraz polichromia na suficie w nawie.

Przy symbolicznym grobie świętego modlił się Władysław Jagiełło po zwycięskiej bitwie pod Grunwaldem. Bazylikę odwiedzają też – przed ingresem – nowo wybrani prymasi Polski.

Świątynia była kilka razy przebudowywana, obecnie nazywa się ją perłą późnego baroku. Z dawniejszych czasów zachowały się kolumny romańskie i gotyckie sklepienie nad chórem. W podziemiach bazyliki można zobaczyć zabytki znalezione przez archeologów, w tym płytę nagrobną sprzed 800 lat.

Wnętrze bazyliki, ołtarz i piękne polichromie zostały zrekonstruowane po wojnie. Niemcy spalili kościół w 1945 r., wcześniej ograbili też skarbiec. Część cennych przedmiotów, jak Kielich św. Wojciecha i Kielich Dąbrówki, udało się odnaleźć – przechowywane są one w Gnieźnie.

Bazylika w Trzemesznie
fot. Dariusz Bednarek

Romańskie relikty
wewnątrz bazyliki w Trzemesznie
fot. Piotr Skórnicki

Bazylika Wniebowzięcia NMP i św. Michała Archanioła

pl. Kosmowskiego 8
tel. (61) 415 42 46
e-mail: trzemeszno10@archidiecezja.pl
www.parafiatrzeszno.pl

Mogilno, bezcenne krypty

Nazwa miasta wywodzi się od słowa: mogiła, oznaczającego niegdyś wzniesienie – bo to właśnie ze wzgórzem nad jeziorem związana jest historia Mogilna. Tysiąc lat temu istniał tu gród, do którego w połowie XI w. zostali sprowadzeni benedyktyni. Kompleks klasztorny powstał dzięki hojności Kazimierza Odnowiciela i jego syna Bolesława Śmiałego.

Prawie tysiącletnią historię tego miejsca można poczuć i... jej dotknąć – w zbudowanych z kamienia kryptach, w podziemiach kościoła. Krypta zachodnia jest porównywana do krypty św. Leonarda na Wawelu. Jej surowe wnętrze doskonale się zachowało, łącznie z kolumną, zwaną opatem, która podtrzymuje sklepienie. Niemniej ciekawa jest krypta wschodnia z kamiennym ołtarzem, przy którym przez 800 lat odprawiano nabożeństwa. Pod posadzką pochowano znalezione podczas prac w kościele szczątki ludzkie – przypomina o tym wizerunek czaszki na jednej z płytek.

W tzw. kościele górnym, czyli nad podziemiami, warto podnieść głowę i spojrzeć na gotyckie sklepienia gwiazdiste oraz – rzadziej spotykane – kryształowe. W świątyni znajdziemy też wiele elementów barokowych, w tym ołtarz i ambonę.

Z tyłu kościoła i budynków klasztornych kryje się wirydarz, czyli dziedziniec, którego sercem jest studnia z XI w. Przez setki lat była zakopana, archeolodzy odkryli ją dopiero w latach 70. ubiegłego wieku.

Kościółem i klasztorem opiekują się kapucyni, którzy nie tylko zapraszają do zwiedzania, ale i do dłuższych pobytów – w części dawnych cel zakonnych można nocować.

Kompleks poklasztorny Benedyktynów w Mogilnie
fot. Dariusz Bednarek

Krypta w kościele św. Jana Apostoła w Mogilnie
fot. Zbigniew Szmidt

Klasztor Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów w Mogilnie (dawny klasztor Benedyktynów)

ul. Benedykta XVI nr 1
tel. (52) 315 24 08 lub 663 101 855 (informacja i rezerwacja noclegów)
e-mail: mogilno.klasztor@gmail.com
www.klasztor.mogilno.com.pl

Zwiedzanie indywidualne i grupowe w dni powszednie w godz. 9.00-17.30,
w niedziele w godz. 13.30-17.30. Przewodnik (po wcześniejszym umówieniu): tel. 604 091 654.

Strzelno, romańska perła

Miasto, które w swoim herbie ma dwie krzyżujące się strzały i złoty krzyż, słynie z największej romańskiej rotundy w Polsce oraz bazyliki z unikatowymi w sztuce europejskiej rzeźbionymi kolumnami.

Historia Strzelna ściśle wiąże się z zakonem siostr norbertanek, działających tu przez kilkaset lat. Pamiątki po nich, dokumenty, szaty, relikwiarze można zobaczyć w muzeum, które mieści się w budynku dawnego klasztoru.

Turystów z całego świata przyciągają do Strzelna dwie świątynie: **kościół klasztorny Świętej Trójcy** oraz **rotunda św. Prokopa**.

Mury **romańskiej rotundy** są bardzo grube. W 1945 r. Niemcy próbowali ją wysadzić – nie udało im się to. Surowe wnętrze kościoła skrywa prawdziwe skarby: romańską kropielnicę z XII w. i najstarsze w Polsce stacje drogi krzyżowej. W rotundzie bywali królowie, na emporze (balkonie) zasiadali m.in. Władysław Łokietek i Kazimierz Wielki.

Bazylika Świętej Trójcy i NMP, konsekrowana w 1216 r., przyciąga ok. 300 zabytkami, w tym barokowym ołtarzem Krzyża Świętego z 658 relikwiami świętych i męczenników oraz drzazgami z Krzyża, na którym umarł Chrystus.

Zachwyty wzbudzają dwie romańskie kolumny, które pokrywają płaskorzeźby – personifikacje cnót i przywar ludzkich. Podobne kolumny można zobaczyć jedynie w katedrze św. Jakuba w Santiago de Compostella oraz w katedrze św. Marka w Wenecji.

Bazylika Świętej Trójcy i NMP
oraz **rotunda św. Prokopa**

plac św. Wojciecha 1
e-mail: parafia@parafiastrzelno.pl
www.parafiastrzelno.pl

Zwiedzanie (za opłatą, z przewodnikiem) od poniedziałku do soboty w godz. 9.00-17.00, w niedzielę w godz. 13.30-17.00, w okresie jesienno-zimowym zwiedzanie po wcześniejszym zgłoszeniu telefonicznym.

Rotunda św. Prokopa w Strzelnie
fot. Zbigniew Szmidt

Romańska kolumna
w kościele Świętej Trójcy w Strzelnie
fot. Dariusz Bednarek

Muzeum – Romański Ośrodek Kultury
Otona i Bolesława
tel. 602 878 005
e-mail: muzeumstrzelno@wp.pl

Inowrocław, urzekająca Ruina

Miasto, które słynie z bogatych złóż soli kamiennej, jest też ważnym punktem na Szlaku Piastowskim. W tutejszym zamku często gościł Kazimierz Wielki i Władysław Jagiełło z żoną Jadwigą.

Zamek już nie istnieje, ale średniowieczne pamiętają **dwa fragmenty murów obronnych**, które miały osłonić miasto przed najazdem Krzyżaków.

Najstarszy zabytek Inowrocławia to romański **kościół Imienia Najświętszej Maryi Panny**. Jego budowę rozpoczął w XII w. Leszek, syn Bolesława Kędzierzawego. Mieszkańcy zwą tę świątynię Ruiną, bo gdy w 1834 r. strawił ją pożar, przez kilkadziesiąt lat stała zniszczona.

Wnętrze kościoła jest surowe. Wrażenie to przelamuje współczesna złota mozaika, która wypełnia sklepienie prezbiterium. W ołtarzu głównym znajduje się najcenniejszy zabytek: XIV-wieczna drewniana rzeźba Uśmiechniętej Madonny z Dzieciątkiem Jezus. Unikatywne w skali kraju są płaskorzeźby głów, tzw. maski – znajdziemy je na zewnątrz, głównie na północnej ścianie świątyni.

Warto zajrzeć też do **kościoła św. Mikołaja**, w którym podczas wojny pod posadzką ukrywano relikwie św. Wojciecha, przywiezione z Gniezna. Za czasów pruskich świątynia była... składnicą soli. Najstarszym elementem wyposażenia tego pierwotnie gotyckiego kościoła jest figura ukrzyżowanego Jezusa.

W połowie drogi między obiema świątyniami, na placu Klasztornym można obejrzeć **makiętę z brązu** nieistniejącego już dziś **klasztoru Franciszkanów** – to upamiętnienie kilkusetletniej działalności tego zakonu w mieście.

Kościół Imienia Najświętszej Maryi Panny

ul. Biskupa Laubitza 9
tel. (52) 357 31 31, 881 960 938
e-mail: bazylika@imienia.pl
www.imienia.pl
Zwiedzanie po zgłoszeniu
co najmniej dzień wcześniej.

Kamienne maski w murze kościoła
Imienia NMP w Inowrocławiu
fot. Dariusz Bednarek

Gotycka Uśmiechnięta Madonna
w kościele Imienia NMP w Inowrocławiu
fot. Dariusz Bednarek

Kościół św. Mikołaja
ul. ks. Bogdana Gordona 4
tel. (52) 357 91 75
www.inofara.pl

Kościelec, mieszanina stylów

Gród, który istniał tu w średniowieczu, strzegł przeprawy przez Noteć. Dziś we wsi można zobaczyć ciekawy kościół, który powstał na przelocie XII i XIII w.

Świątynia św. Małgorzaty, pierwotnie romańska, była wielokrotnie przebudowywana, stąd dziś ma nietypową bryłę. Wewnątrz warto zobaczyć gotyckie sklepienia, renesansowy ołtarz z kopią obrazu Rafała, romańskie schody prowadzące na chór czy w kaplicy podwójny nagrobek Kościeleckich, jednych z właścicieli wsi.

Kościół św. Małgorzaty

Kościelec 28, tel. (52) 351 14 13
CIT w Pakości, tel. (52) 356 90 41

Kościół św. Małgorzaty w Kościelcu
fot. Dariusz Bednarek

Gniewkowo, księstwo zaprasza

Miasto upamiętniło na rynku ostatniego z Piastów kujawskich – księcia Władysława Białego: podróżnika, mnicha, pretendenta do tronu po Kazimierzu Wielkim.

Czasz księstwa gniewkowskiego pamięta gotycka świątynia św. Mikołaja i św. Konstancji, która powstała w drugiej połowie XIII w., a w kolejnym stuleciu została rozbudowana. Wewnątrz można

podziwiać barokowy i rokokowy wystrój, sklepienie pokrywa polichromia.

Kościół św. Mikołaja i św. Konstancji
ul. Kościelna 2
tel. (52) 351 07 55

Pakość, odgryziona relikwia

W 1337 r. Kazimierz Wielki zatrzymał się w tutejszym zamku w drodze na zjazd inowrocławski. Król nadał też Pakości prawa miejskie.

Pakość słynie z drugiej najstarszej w Polsce kalwarii. Jej fundatorzy Działyńscy sprowadzili franciszkanów, którzy urządzili w zamku kościół i klasztor – najbardziej widoczną pozostałością po warowni jest dawna wieża. Świątynia skrywa największą w Polsce relikwię Krzyża Świętego. Historia jej zdobycia jest niebywała: podobno Zygmunt Działyński podczas audiencji papieskiej po prostu... odgryzł kawałek świętego drzewa.

Klasztor Zakonu

Braci Mniejszych Franciszkanów
ul. Inowrocławska 3, tel. (52) 351 85 43

Kościół św. Bonawentury,
dawny zamek kazimierzowski
fot. Grzegorz Ambroziak

Kruszwica, legendy i baśnie

Od tysięcy lat wokół jeziora Gopło osiedlali się ludzie, a z grodem, który tu powstał, wiąże się wiele legend. W Kruszwicy ponoć myszy zjadły okrutnego władcę Popieła, a Piast Kołodziej, który mieszkał tu z Rzepichą w skromnej chacie, dał początek nowej dynastii.

Jeszcze w VIII i IX w. gród w Kruszwicy należał do plemienia Goplan, ale w kolejnym stuleciu znalazł się już w państwie Polan. Za czasów pierwszych Piastów gród rozwijał się i bogacił.

Nad jeziorem góruje 32-metrowa **Mysia Wieża**, pozostałość po zamku zbudowanym w XIV w. przez Kazimierza Wielkiego do obrony przed Krzyżakami. Wieża jest niezwykła: na zewnątrz ma osiem boków, a wewnątrz jest okrągła. Zabytek można zwiedzać: na szczyt wiodą schody, jest ich ponad sto. Jeśli się je pokona, czeka nagroda – malowniczy widok na jezioro i okolice.

Nazwa wieży nawiązuje do legendy o księciu Popiele lub... do rodu Myszków, który panował przed wiekami w grodzie nad Gopłem.

W Kruszwicy trzeba zobaczyć też **romańską kolegiatę Świętych Piotra i Pawła**, najstarszą na Kujawach. Została zbudowana w XI w., a w kolejnym stuleciu – rozbudowana. W jej skromnym, wręcz ascetycznym wnętrzu możemy znaleźć romańską chrzcielnicę w kształcie kielicha i granitową kropielnicę, a także późnogotyckie rzeźby i barokowe konfesjonały. Cennym zabytkiem jest namalowany na desce obraz Matki Bożej Częstochowskiej z 1656 r.

Warto przyjrzeć się też ścianom na zewnątrz kościoła. W kamieniach można znaleźć wyryte znaki: krzyże i inne symbole.

Mysia Wieża w Kruszwicy
fot. Dariusz Bednarek

Kolegiata Świętych Piotra i Pawła w Kruszwicy
fot. Karol Budziński

Mysia Wieża

ul. Podzamcze
tel. (52) 351 53 03, e-mail: biuro@pttk-kruszwica.pl
www.pttk-kruszwica.pl

Zwiedzanie w sezonie letnim w dni powszednie w godz. 8.00-18.00
(we wrześniu do 17.00), w weekendy w godz. 8.30-18.30.

Kolegiata Świętych Piotra i Pawła

ul. Kolegiacka 26
tel. (52) 351 60 40, e-mail: biuro@kolegiatakuszwica.pl
www.kolegiatakuszwica.pl

Radziejów, zwyczajstwo Łokietka

Historia miasta sięga z pewnością pierwszych Piastów, choć wzmianka o miejscowości pojawia się dopiero w XII w. Ważną postacią dla Radziejowa jest Władysław Łokietek, który nadał mu prawa miejskie i często bywał na tutejszym dworze.

Z Władysławem Łokietkiem wiąże się też historia kościoła Podwyższenia Krzyża Świętego. W czasie walk o tron małopolski krakowscy franciszkanie uratowali życie księciu. Z wdzięczności Władysław Łokietek postanowił ufundować mnichom kościół w Radziejowie, choć uczynił to dopiero po bitwie pod Płowcami. Obecnie świątynia to Sanktuarium Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Celem pielgrzymek jest obraz – ikona Matki Bożej z Dzieciątkiem.

Ważnym zabytkiem jest także fara – kościół Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Z pierwszej połowy XIV w., kiedy został ufundowany, zachowały się fundamenty i kawałki murów.

Warto dodać, że 27 września 1331 r. pod Radziejowem, zanim doszło do bitwy pod Płowcami, Władysław Łokietek i jego rycerze pokonali część wojsk krzyżackich, na które się tu natknęli.

Klasztor Franciszkanów i kościół Podwyższenia Krzyża Świętego w Radziejowie
 fot. Maciej Maciejewski

Kościół Podwyższenia Krzyża Świętego

ul. Franciszkańska 4, tel. (54) 285 54 19

www.franciszkanie-radziejow.pl

Kościół Wniebowzięcia NMP

ul. Kruszwicka 1, tel. (54) 285 35 57

www.fararadziejow.eu

Płowce, bitwa na remis

Wieść zastąpiła z bitwy wojsk Władysława Łokietka z Zakonem Krzyżackim w 1331 r.

Jan Długosz pisał, że zginęło w niej „40 tysięcy nieprzyjaciół i tylko 500 Polaków”. Bitwę przez wieki uznawano więc za triumf Polaków. Krzyżacy jednak twierdzili, że to oni odnieśli sukces. O bitwie przypomina pomnik, który stanął na usypanym kopcu w 1961 r. W jego pobliżu co roku odbywa się inscenizacja historyczna, na którą zjeżdżają bractwa rycerskie z całej Polski. Warto odwiedzić też symboliczny cmentarz poległych rycerzy. Można zobaczyć tu kamień z wgłębieniem, w którym podobno Władysław Łokietek umył po bitwie rękę i miecz.

Pomnik upamiętniający bitwę pod Płowcami
 fot. Dariusz Bednarek

Brześć Kujawski, kolorowy kościół

Był siedzibą kujawskiej linii rodu Piastów. Możliwe, że w tutejszym grodzie urodził się i wychował Władysław Łokietek, późniejszy król Polski, którego rządy zakończyły okres rozbitcia dzielnicowego. Przypomina o nim pomnik na brzeskim rynku.

Brześć Kujawski był permanentnie niepokojony i plądrowany przez rycerzy Zakonu Krzyżackiego. Po tych burzliwych czasach ostał się m.in. **kościół św. Stanisława Biskupa** z XIV w., choć jego korzenie sięgają wcześniejszego stulecia. Świątynia kilka razy była odbudowywana po zniszczeniach.

Wnętrze kościoła jest barwne: zdobione są kolumny i gwiaździste sklepienia, na ścianach można podziwiać polichromię, w tym dwie sceny z historii świątyni z czasów sporów z Krzyżakami. Cennym zabytkiem w kościele jest płaskorzeźba „Pokłon Trzech Króli” z początku XIV w., wykonana przez jednego z uczniów Wita Stwosza.

W Brześciu warto zobaczyć też zachowane fragmenty **średniowiecznych murów miejskich**, które znajdują się niedaleko **byłego klasztoru Dominikanów**, ufundowanego w XIII w. przez księcia kujawskiego Kazimierza Konradowica. W ołtarzu głównym poklasztorowego kościoła św. Michała Archanioła znajduje się malowany na desce obraz Matki Boskiej Różańcowej z końca XVI w., a przy nim wota składane przez wiernych. W podziemiach świątyni prawdopodobnie pochowana została Eufrozyna, matka Władysława Łokietka.

Pomnik Władysława Łokietka w Brześciu Kujawskim
 fot. Dariusz Bednarek

Kościół farny św. Stanisława Biskupa w Brześciu Kujawskim
 fot. Zbigniew Szmidt

Pomnik Władysława Łokietka
 pl. Władysława Łokietka, obiekt ogólnodostępny

Kościół św. Stanisława Biskupa
 pl. Władysława Łokietka
 tel. (54) 252 12 63
www.parafia-brzesc.pl

Kościół św. Michała Archanioła
 ul. Hugona Kołłątaja

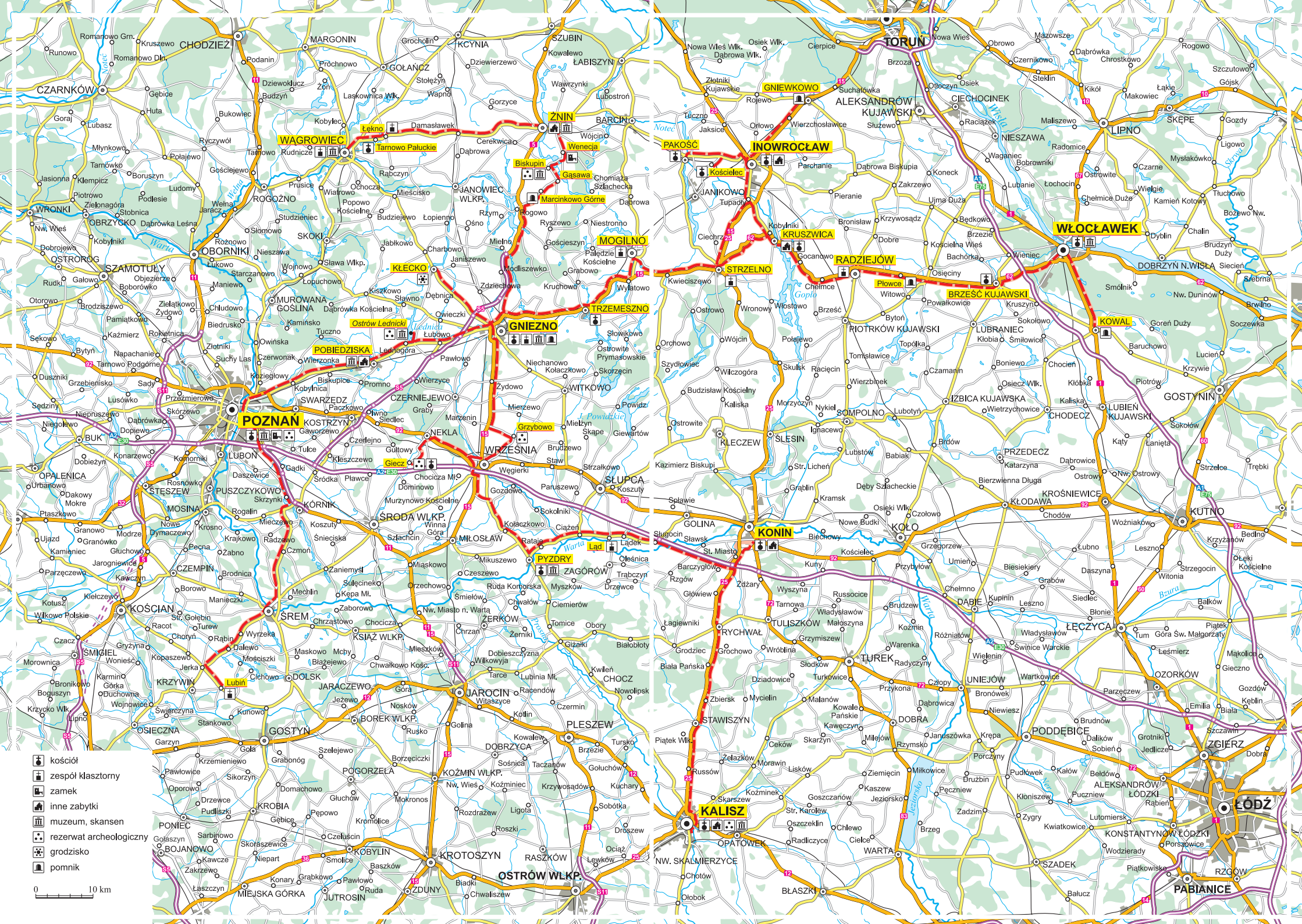
Punkt Informacji Turystycznej

ul. Kolejowa 34

tel. 786 931 262

e-mail: informacja.turystyczna@brzesckujawski.pl

- kościół
- zespół klasztorny
- zamek
- inne zabytki
- muzeum, skansen
- rezerwat archeologiczny
- grodzisko
- pomnik

0 10 km

Włocławek, skarbnica zabytków

W czasach Bolesława Chrobrego był to jeden z najważniejszych grodów książęcych, zaś w XII w. powstało tu biskupstwo. Infuła znalazła się nawet w herbie miasta.

W XIII w. Kazimierz, książę kujawski, oddał Włocławek we władanie biskupom. Wcześniej powstała romańska **katedra Wniebowzięcia NMP**, którą zniszczyli Krzyżacy. Katedrę, którą można podziwiać dzisiaj, zaczęto budować w XIV w. W konsekracji świątyni uczestniczył sam król Władysław Jagiełło.

Wnętrze katedry to prawdziwa skarbnica dzieł sztuki. Na szczególną uwagę zasługują gotycki witraż z 1360 r., uznawany za najstarszy w Polsce, XV-wieczny obraz Wniebowzięcia NMP, barokowe stalle, srebrny ołtarz, epitafia i nagrobki, w tym jeden, który jest dziełem Wita Stwosza.

Kilkaset metrów od świątyni znajduje się **Muzeum Historii Włocławka**, które po kilkuletnim gruntownym remoncie zaprasza do obejrzenia nowo zaaranżowanych ekspozycji. Do cennych obiektów z piastowskiej przeszłości należą dwa krzyżackie miecze z okresu bitwy pod Płowcami, wyroby rzemieślnicze, monety polskie i obce.

Muzeum Historii Włocławka

ul. Szpichlerna 19, tel. (54) 232 67 53
www.muzeum.wloclawek.pl

Wnętrze katedry włocławskiej
fot. Dariusz Bednarek

Katedra Wniebowzięcia NMP

pl. Mikołaja Kopernika 7
tel. (54) 231 22 32 – kancelaria parafialna
e-mail: katedra.wloclawek@op.pl
www.katedrawloclawek.pl

Kowal, narodziny króla

W tutejszym grodzie, jak pisał Jan Długosz, „dnia 30 kwietnia 1310 r. księżna Jadwiga, żona Władysława Łokietka, powiła syna Kazimierza”.

Przypomina o tym pomnik Kazimierza Wielkiego, ustawiony w 700-lecie jego urodzin, który stanął niedaleko XVII-wiecznego kościoła św. Urszuli. Kowal, którego nazwa wywodzi się od osady zamieszkiwanej przez kowali, był miasteczkiem królewskim, w czasach ostatnich Piastów przygranicznym z Prusami.

Pomnik Kazimierza Wielkiego

ul. Dobrzyńska
obiekt ogólnodostępny

Pomnik Kazimierza Wielkiego w Kowalu
fot. Arch. Kujawsko-Pomorskiej Organizacji Turystycznej

Wągrowiec, miasto cystersów

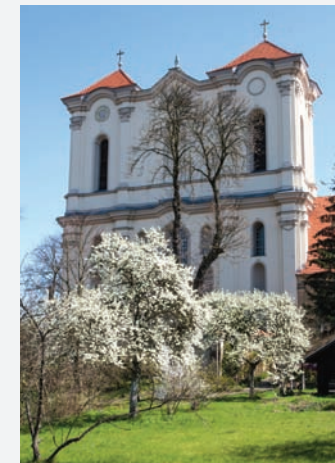
Już w X w. Pałukami władali Piastowie, lecz historia Wągrowca ściśle wiąże się z zakonem cystersów, którzy zostali sprowadzeni w połowie XII w. do pobliskiego Łekna. Stamtąd przenieśli się na wyspę między rzekami Wełną a Nielbą – dziś to najstarsza część miasta.

Opactwo w Wągrowcu powstawało etapami, dlatego „przeprowadzka” zakonu trwała około 100 lat, a rozpoczęła się na przełomie XIV i XV w. Pamiątką po cystersach są – odbudowane po II wojnie światowej – klasztor oraz kościół, w którym warto zobaczyć rzeźbę Madonny z Dzieciątkiem z końca XV w. oraz XVIII-wieczne stalle (siedziska) i barokowe kropielnice. Swoim pięknem zachwyci też otoczony krągankami dziedziniec klasztorny ze studnią.

W byłej siedzibie opata, tzw. Opatówce, mieści się **Muzeum Regionalne**, prezentujące historię miasta. Znajdziemy tu dokumenty związane z cystersami, cechami rzemieślników, a także przedmioty dawnych mieszkańców, w tym warsztat tkacki oraz sprzęt rybacki.

Miasto warto odwiedzić podczas corocznego Festynu Cysterskiego i przy okazji zobaczyć późnogotycki kościół farny. Stoi przed nim pomnik urodzonego w Wągrowcu ks. Jakuba Wujka, autora najśłynniejszego polskiego przekładu Biblii.

Do atrakcji turystycznych Wągrowca należy również skrzyżowanie dwóch rzek – Wełny i Nielby. Jest to jedno z nielicznych takich zjawisk na świecie. Co ciekawe, ich wody niemal się nie mieszają. Każda płynie swoim nurtem.

Pocysterski zespół klasztorny w Wągrowcu
fot. Karol Budziński

Muzeum Regionalne w Wągrowcu

ul. Opacka 15
tel. (67) 26 85 911, 515 041 938
e-mail: muzeum@opatowka.pl
www.opatowka.pl

Zwiedzanie od wtorku do soboty w godz. 10-16,
w niedziele i dni świąteczne w godz. 12-16.

Klasztor Paulinów w Wągrowcu

ul. Klasztorna 21
tel. (67) 262 01 25
e-mail: wagrowiec.paulini@gmail.com
www.wagrowiec.paulini.pl

Łekno, pierwsi cystersi

W połowie XII w. powstał tu najstarszy na ziemiach polskich klasztor cysterski. Łekno znane było już jednak wcześniej, bo istniał tu gród plemienny, a potem warownia piastowska.

Ostatnim właścicielem grodu był Zbylut z rodu Pałuków, który ufundował klasztor dla sprowadzonych tu z Niemiec cystersów.

Mniśi wybudowali w Łeknie kościół i kilka budynków. Do naszych czasów zachowały się tylko ich pozostałości, które po zbadaniu zasypano, by nie niszczały.

Na przełomie XIV i XV w. cystersi zaczęli przenosić się do Wągrowca. W Łeknie pozostała po nich tylko nazwa – Klasztor, na oznaczenie miejsca dawnej siedziby. Zabudowania klasztorne popadły w ruinę, a kamienie, z których były zbudowane, wykorzystano przy budowie innych obiektów, np. kościoła w Łeknie czy fary w Wągrowcu.

Zarys fundamentów grodu i opactwa w Łeknie
fot. Zbigniew Szmidt

Tarnowo Pałuckie, malowniczy kościół

Ta niegdyś mała osada w pobliżu klasztoru cysterskiego dziś sławna jest dzięki XIV-wiecznemu kościołowi św. Mikołaja.

Rodowód tej jednej z najstarszych zachowanych drewnianych świątyń na ziemiach polskich sięga połowy XIII w. Wtedy w miejscu kościoła stała drewniana kaplica – jej pozostałości odkryli archeolodzy.

Wnętrze kościoła zapiera dech w piersiach, ściany i strop pokryte są XVII-wieczną polichromią, jedną z najcenniejszych w Polsce. Podziwiamy tu sceny z Biblii, z życia św. Małgorzaty i św. Mikołaja. Znajdują się tu też trzy ołtarze, w tym barokowy ołtarz główny z obrazem Wniebowzięcia NMP.

Późnorennesansowe polichromie
w kościele św. Mikołaja w Tarnowie Pałuckim
fot. Dariusz Bednarek

Kościół św. Mikołaja w Tarnowie Pałuckim

parafia św. Mikołaja w Łeknie
tel. (67) 261 60 84

Zwiedzanie wyłącznie z przewodnikiem.
Rezerwacje: tel. (67) 26 85 911 lub 515 041 938
e-mail: muzeum@opatowka.pl

Żnin, serce Pałuk

W czasach piastowskich znajdował się tu gród i osada targowa oraz siedziba arcybiskupów. Średniowieczny układ urbanistyczny przetrwał do dziś, ale o znakomitej przeszłości miasta najbardziej przypomina gotycka wieża.

Charakterystyczna żnińska baszta z XV w. nie była częścią murów miejskich, a wieżą ratuszową, w której przechowywano cenne dokumenty. Co ciekawe, baszta miała w średniowieczu... centralne ogrzewanie. Dziś pełni funkcję muzealną: jest tu skarbiec, zbrojownia oraz tawa miejska.

Muzeum Ziemi Pałuckiej ma swoją główną siedzibę gdzie indziej, w tzw. Magistracie. Warto tu zajrzeć, by poznać Pałuki, a także... historię drukarstwa, bo to w Żninie narodziła się w międzywojniu kolorowa prasa. Do innych zabytków Żnina doprowadzi nas średniowieczna trasa miejska, którą wyznaczają szklane tablice. Można na niej zobaczyć miejsca, gdzie stał dawny dwór biskupi, romański kościół NMP czy też klasztor dominikański.

Baszta ratuszowa w Żninie
fot. Dariusz Bednarek

Muzeum Ziemi Pałuckiej

pl. Wolności 1, tel. (52) 302 02 93
e-mail: żnin@muzeumznin.pl

www.muzeumznin.pl

Muzeum czynne od wtorku do piątku w godz. 9-16
(od maja do września w godz. 9-17),
w soboty i niedziele w godz. 10-15.

Wenecja, diabeł na zamku

W Wenecji, do której ze Żnina można dojechać kolejką wąskotorową albo doплыnąć stateczkiem, najświetniejsze są ruiny zamku, w którym podobno straszy.

Zamek zbudował w XIV w. kasztelan i sędzia kaliski Mikołaj Nałęcz. To on zyskał przydomek Diabła: może z powodu surowych wyroków, jakie wydawał, a może z powodu bezwzględności wobec wrogięgo rodu Grzymalitów.

Jak głosi legenda, Mikołaj zgromadził ogromny majątek. Chciwiec został żywcem pogrzebany wraz ze swoim skarbem pod zwalonymi murami zamku. Do dzisiaj w ruinach słychać brzęk monet i jęki gospodarza.

Na podzamczu organizowane są festyny i turnieje. Nieopodal przy stacji kolejki można zwiedzić Muzeum Kolei Wąskotorowej.

Ruiny zamku w Wenecji
fot. Zbigniew Szmidt

Muzeum Ziemi Pałuckiej

tel. (52) 302 51 50
e-mail: wenecja@muzeumznin.pl

www.muzeumznin.pl

Zwiedzanie w sezonie letnim
cały tydzień w godz. 9.30-17.30.

Biskupin, życie sprzed wieków

Europejskiej sławy Muzeum Archeologiczne w Biskupinie nazywane jest „polskimi Pompejami”. Jednak to nie dzięki popiołowi wulkanicznemu, lecz torfowi pozostałości osady na półwyspie Jeziora Biskupińskiego zachowały się ponad 2700 lat.

Osada została odkryta w 1933 r. przez wiejskiego nauczyciela Walentego Szwajcera. Badania archeologiczne pod kierunkiem prof. Józefa Kostrzewskiego podjęto rok później. Dzięki pracy naukowców wiemy, jak osada wyglądała, a jej część: bramę, wał otaczający gród, domy udało się zrekonstruować.

Pradawny gród to jednak nie jedyna atrakcja rezerwatu archeologicznego, bo turyści odwiedzają również obozowisko łowców i zbieraczy z okresu kamienia, osadę pierwszych rolników oraz wioskę z czasów Piastów, w której mieszkali głównie rzemieślnicy: garbarze, garncarze, kowale i tkacze.

Biskupin przez cały rok tętni życiem, odbywa się tu mnóstwo imprez, dzięki którym można poznać życie sprzed tysięcy lat. Najstojniejszym wydarzeniem jest wrześniowy Festyn Archeologiczny, w czasie którego prezentowane są inscenizacje historyczne, pokazy rzemiosła, przedstawienia, wystawy.

W rezerwacie znajduje się kwatera archeologii doświadczalnej, powstały tu piec do wypieku chleba i piec garncarskie, uprawia się dawne odmiany roślin, a w „Zwierzynku” hoduje owce, kozy, bydło i koniki.

W biskupińskim rezerwacie można natknąć się też na zagrodę Wisza – to pamiątka po filmowcach, którzy kręcili w niej sceny do „Starej Baśni”.

Do Biskupina można dojechać kolejką wąskotorową ze Żnina, a po Jeziorze Biskupińskim popływać statkiem „Diabeł Wenecki”.

Rezerwat Archeologiczny w Biskupinie
fot. Dariusz Bednarek

Rekonstrukcja wioski wczesnośredniowiecznej
fot. Daniel Pach/UMWKP

Muzeum Archeologiczne w Biskupinie

Biskupin 3, Gąsawa
tel. (52) 302 50 55

e-mail: muzeum@biskupin.pl

www.biskupin.pl

Muzeum czynne cały rok –
od maja do września w godz. 9-18,
od listopada do marca w godz. 9-16,
w kwietniu i październiku w godz. 9-17.

Gąsawa i Marcinkowo Górne, gra o tron

Niebywała to historia! Tragiczna i prawdziwa. W listopadzie 1227 r. na zjeździe książąt piastowskich w Gąsawie doszło do zamachu.

Historycy nie są zgodni co do tego, kto zlecił zamach, jest kilku podejrzanych. Jego ofiarą stał się Leszek Biały, ostatni niekwestionowany zwierzchni książę krakowski. W napaści ranny został też Henryk Brodaty, któremu ocalał życie jeden z rycerzy.

Leszek Biały był podobno w łaźni. Udało mu się uciec, ale napastnicy dopadli go w Marcinkowie Górnym. Dziś we wsi stoi jego pomnik: nagi jeździec ze strzałą wbity w plecy. Miejsce, gdzie księcia zamordowano, w połowie drogi z Gąsawy do Marcinkowa, upamiętnia obelisk.

W Gąsawie cennym zabytkiem jest drewniany, XVII-wieczny kościół, w którym turystów urzeka barokowe wnętrze, w tym ścienne malowidła.

Pomnik księcia Leszka Białego
w Marcinkowie Górnym
fot. Dariusz Bednarek

**Pomnik Leszka Białego
w Marcinkowie Górnym**
obiekt ogólnodostępny

Kłeczko, gród „na Barbarze”

Za czasów Mieszka I gród w Kłeczku przeżywał swą świetność, choć prawdopodobnie powstał o wiele wcześniej, bo być może już na przetomie IX i X w.

Dziś, spoglądając na zarośnięty teren, trudno uwierzyć, że stał tu gród z podgrodzem, po ich świetności pozostały widoczne tylko nasypy wału obronnego. W XIII w. znajdował się tu nawet zamek, który zniszczyli Krzyżacy.

W XVII w. na miejscu grodu stanął drewniany kościół św. Barbary, który już nie istnieje, ale przypomina o nim miejscowa nazwa tej części Kłeczka – Barbara. Zajrzeć można za to do późnogotyckiego kościoła Świętych Jerzego i Jadwigi, w którym renesansowy ołtarz ma formę tryptyku.

Pozostałości nasypu wału obronnego w Kłeczku
fot. Zbigniew Szmidt

Gród w Kłeczku
ul. Paderewskiego
tel. 667 500 067
www.grodklecko.pl

Gród w Grzybowie, raj dla archeologów

Wielkość grodu w Grzybowie świadczy o ważnej roli, jaką odgrywał w początkach państwa piastowskiego. Jego powstanie datuje się na lata 20. i 30. X w., a swoją świetność przeżywał w czasach Mieszka I i Bolesława Chrobrego.

Na terenie grodziska archeolodzy odkryli kilka tysięcy zabytków, w tym paciorki ze szkła i bursztynu, grzebień z poroża, dużą ilość ceramiki, a nawet... łuski śledzi – ryby morskie sprowadzono znad Bałtyku. Sensacją było odnalezienie skarbu: prawie 700 fragmentów srebrnych arabskich monet oraz ozdób. Niektóre z nich można obejrzeć w pawilonie muzealnym, stylizowanym na bramę do grodu.

Gród początkowo był niewielki, ale w połowie X w. został powiększony i otoczony wałami – zajmował 4,5 ha. Zachowane pozostałości wałów sięgają 9 m wysokości, ale wiadomo, że były wyższe.

Warto odwiedzić gród w sierpniu, kiedy odbywa się widowiskowy Grzybowski Turniej Wojów. Podczas tej imprezy można nie tylko obserwować zmagania grup rekonstrukcyjnych, ale także poznać życie codzienne w czasach Piastów.

Poza grodem powstaje osada słowiańska (wciąż jest rozbudowywana o kolejne obiekty), której właścicielem jest Towarzystwo Przyjaciół Grodu w Grzybowie. W osadzie odbywają się żywe lekcje historii oraz imprezy plenerowe.

Brama wjazdowa do Rezerwatu Archeologicznego w Grzybowie
fot. Dariusz Bednarek

Grzybowski Turniej Wojów w Grodzie w Grzybowie
fot. Mateusz Wrzeński

Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy
Rezerwat Archeologiczny
Gród w Grzybowie
Grzybowo 10a
tel. 507 513 798
e-mail: grzybowo@lednica.pl
www.lednicamuzeum.pl

Towarzystwo Przyjaciół Grodu
w Grzybowie
Grzybowo 10
tel. 509 376 968
e-mail: biuro@grodgrzybowo.pl
www.grodgrzybowo.pl

Giecz, gniazdo Piastów?

Jeden z głównych grodów książęcych powstał już w drugiej połowie IX w., ale to za czasów Mieszka I został rozbudowany. O jego randze świadczą zapiski w kronice Galla Anonima, który – podając stan sił zbrojnych Bolesława Chrobrego – wylicza, iż z Giecza pochodziło „300 pancernych” i „2000 tarczowników”.

Gród powstał na półwyspie nieistniejącego już jeziora. Dziś wznosi się pośród pól – dobrze widoczne są wysokie wały okalające warownię.

Na terenie grodu można zobaczyć kamienne fundamenty pałatium, czyli reprezentacyjnego pałacu, połączonego z kaplicą. Jego budowę rozpoczęto pod koniec X w., ale ją przerwano. Nieco później, bo na początku XI w., wybudowano kościół wraz z kryptą na relikwie. Obie inwestycje świadczą o szczególnej więzi, jaka łączyła Piastów z gieckim grodem.

Do naszych czasów zachował się fragment północnej ściany kościoła. Tam, gdzie stała świątynia – częściowo na jej relikwach – powstał w XVIII w. drewniany kościół.

Gród w Gieczu jest rezerwatem archeologicznym. Udało się tu odnaleźć liczne przedmioty, które należały do dawnych mieszkańców. Można je obejrzeć na wystawach w budynku muzealnym.

Obok grodu powstała osada edukacyjna, w której regularnie odbywają się różnorodne imprezy, w tym listopadowe słowiańskie obrzędy ku czci zmarłych, czyli dziady.

Odwiedzając Giecz, warto obejrzeć także **kościół Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja**. Pochodzi on z przełomu XII i XIII w. Stoi we wsi – kiedyś była to osada połączona z grodem mostem przez jezioro.

Rekonstrukcja osady w Rezerwacie Archeologicznym w Gieczu
fot. Karol Budziński

Kościół Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja w Gieczu
fot. Zbigniew Szmidt

Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy
Rezerwat Archeologiczny w Gieczu
Grodziszczko 2, tel. (61) 285 92 22
e-mail: muzeum@giecz.pl
www.lednicamuzeum.pl

Kościół Wniebowzięcia NMP
i św. Mikołaja w Gieczu
tel. 606 910 676
www.parafiegieczgrodziszczko.pl

Pyzdry, królewskie miasto

Mieszkańcy miasta, za czasów piastowskich jednego z największych w Wielkopolsce, uratowali życie Kazimierzowi Wielkiemu. Pyzdry słyną też z tego, że w 1383 r. podczas wojny domowej użyto tu – po raz pierwszy w Polsce – armaty.

Przedstawienie tych wydarzeń historycznych oraz obiektów, które były ich sceną, można podziwiać na imponujących rozmiarów panoramie-muralu na sali widowiskowo-sportowej w Pyzdrach.

W mieście trzeba zobaczyć kościół i klasztor po zakonie franciszkanów. W klasztorze, ufundowanym przez Bolesława Pobożnego, mieści się Muzeum Regionalne. Ciekawa jest też fara oraz zabytkowy dom podcieniowy, w którego piwnicach można obejrzeć wystawę o Piastach.

Muzeum Regionalne Ziemi Pyzdrowskiej

ul. Kaliska 25A
tel. (63) 220 57 33
e-mail: muzeum_pyzdry@poczta.onet.pl

Podcieniowy dom w Pyzdrach
fot. Karol Budziński

Dom podcieniowy

Rynek 17

Ląd nad Wartą, niezwykle opactwo

Niewielka miejscowość słynie z ogólnopolskiego Festiwalu Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej oraz przepięknego zespołu klasztornego, wpisanego na listę pomników historii.

Przed wiekami w Łądzie nad Wartą istniał gród, po którym zachowały się do dziś tylko fragmenty wałów i fosy. Niegdyś jednak to miejsce tętniło życiem, a Łąd odwiedzali władcy, pielgrzymi i kupcy.

Dziś turystów przyciąga tu – bogaty w różne wydarzenia – Festiwal Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej, który odbywa się w replice grodu przy Ośrodku Edukacji Przyrodniczej oraz w dawnym opactwie Cystersów.

Klasztor powstał w drugiej połowie XII w., a ufundował go książę wielkopolski Mieszko III Stary. Warto tu zobaczyć gotyckie oratorium z oryginalnymi freskami z 1370 r., krużganki, kapitułarz oraz barokowy kościół.

Festiwal Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej
www.festiwal-lad.pl

Zespół dawnego opactwa Cystersów
w Łądzie nad Wartą
fot. Łukasz Zandecki

Dawne opactwo Cystersów w Łądzie

Łąd nad Wartą 101
tel. (63) 276 33 23

www.wsdts.pl

Zwiedzanie od poniedziałku do soboty
9.00, 10.30, 12.00, 14.00, 16.30, w niedziele i święta:
10.30, 12.30, 17.30 (po mszy), 14.00, 16.00.

Konin, z koniem w herbie

Przed wiekami Konin leżał na historycznym szlaku handlowym, w połowie drogi między Kaliszem a Kruszwicą. Przypomina o tym najstarszy w Polsce słup drogowy, który został ustawiony w XII w.

Słup z piaskowca ma ok. 2,5 m wysokości i jest najstarszym zabytkiem Konina. Łacińska inskrypcja informuje, że został ustawiony w 1151 r. na polecenie palatyna Piotra. Przypuszcza się, że chodzi o Piotra Włostowicę, wojewodę Bolesława Krzywoustego, fundatora wielu kościołów i klasztorów. Niektórzy stawiają hipotezę, że słup pamięta jeszcze czasy przedchrześcijańskie i pełnił inną funkcję, być może związaną z pogańskim kultem.

Początek Koninowi dała osada – dziś wieś Stare Miasto (w której znajduje się piękny kościół z przełomu XII i XIII w., obecnie jako kaplica nowszej świątyni) – i gród, który strzegł przeprawy przez Wartę. Zostały one jednak zniszczone przez Krzyżaków, a miasto zaczęło rozwijać się w miejscu, gdzie dziś znajduje się Starówka. Kazimierz Wielki wybudował w Koninie zamek, który jednak do naszych czasów nie dotrwał.

Słup koniński stoi w pobliżu gotyckiego kościoła św. Bartłomieja, w którego murach modlił się Władysław Jagiełło i podobno do dziś odbija się tu echo jego kroków. Król ponoć darzył Konin wyjątkową sympatią i bywał w tutejszym zamku.

A co Konin ma wspólnego z koniem, który znalazł się w jego herbie? Otóż, według legendy, tabun koni na czele z białym ogierem uratował księcia Leszka, władcę tych ziem, gdy pewnego dnia zgubił się w lesie i został zaatakowany przez „póldzikich smolarzy”.

Słup koniński przed kościołem św. Bartłomieja
fot. Dariusz Bednarek

Klasycystyczny ratusz z herbem miasta
fot. Dariusz Bednarek

Słup koniński
ul. Kościelna 1
Obiekt ogólnodostępny

Kościół św. Bartłomieja
ul. Kościelna 1
tel. (63) 242 87 48
www.bartlomiej.konin.pl

Centrum Informacji Turystycznej w Koninie ***
ul. Dworcowa 2
tel. (63) 246 32 48
e-mail: kontakt@turystyka.konin.pl

Kalisz, historia i baśnie

Już w starożytności osiedlali się tu ludzie, a od IX w. istniał gród. Kalisz jest najstarszą miejscowością w Polsce, choć miastem formalnie stał się dopiero w XIII w.

Być może to Kalisz, a nie Giecz, był kolebką Piastów? Historycy wciąż w tej kwestii się spierają, niewątpliwie jednak w czasach piastowskich gród na wyspie rzeki Proсны był ważnym ośrodkiem politycznym i gospodarczym, leżał przecież na szlakach handlowych.

Za panowania księcia Mieszka III Starego gród przeżywał największy rozkwit. Władca założył mennicę i ufundował kolegiatę św. Pawła, w której po śmierci został pochowany.

Spory o ziemię kaliską doprowadziły do tego, że Kalisz zajął książę Henryk Brodaty. Władca ten postawił gród na prawej stronie Proсны, stary gród więc stracił na znaczeniu. Podczas najazdu Krzyżaków został zniszczony.

Dziś Kalisz to jedno z najważniejszych miast Wielkopolski, znajduje się w nim wiele bezcennych zabytków.

Rezerwat Archeologiczny w Kaliszu-Zawodziu

Na terenie dawnego grodu znajduje się Rezerwat Archeologiczny. Odtworzono tu bramę wjazdową z palisadą i mostem, wieżę obronną, chaty. Zrekonstruowano też fundamenty romańskiej kolegiaty. Rezerwat jest oddziałem Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej, w którym można oglądać eksponaty związane z historią miasta.

Niedaleko rezerwatu, na dawnym podgrodziu stoi drewniany kościół. Jego patronem jest św. Wojciech, gdyż – według tradycji – misjonarz odwiedził kaliski gród. Świątynia pochodzi z XVIII w., ale wiadomo, że wcześniej stał w tym miejscu starszy kościół.

Rezerwat Archeologiczny w Kaliszu-Zawodziu
fot. Dariusz Bednarek

Rezerwat Archeologiczny w Kaliszu-Zawodziu

ul. Bolesława Pobożnego 87-105
Zwiedzanie w sezonie

we wtorki, środy, piątki w godz. 10.00-15.30,
w czwartki w godz. 10.00-18.00,
w soboty, niedziele w godz. 10.00-18.00.

Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej w Kaliszu

ul. Kościuszki 12
tel. (62) 757 16 08
biuro@muzeumwkaliszu.pl
www.muzeumwkaliszu.pl

Baszta Dorotka

Za kaliską kolegiatą, słynnym sanktuarium św. Józefa, znajduje się półokrągła baszta z przełomu XIV i XV w. To jedyna zachowana spośród baszt, które były częścią średnio-wiecznych murów miejskich wzniesionych na polecenie Kazimierza Wielkiego.

Z budowlą związana jest legenda o Dorotce, córce starosty kaliskiego, która zakochała się w ubogim szewczyku Marcinku. Gdy ojciec to odkrył, nakazał zamurować córkę w baszcie. Dziś znajduje się tu Centrum Kaliskich Baśni i Legend oraz Lokacji Miasta, które za pomocą nowoczesnych, multimedialnych środków opowiada historie utrwalone w lokalnej tradycji.

Baszta Dorotka w Kaliszu
fot. Jacek Cieśliewicz

**Centrum Kaliskich Baśni
i Legend oraz Lokacji Miasta**
pl. Jana Pawła II

Centrum Informacji Turystycznej ****
ul. A. Chodyńskiego 3
tel. (62) 598 27 31, 571 315 110
www.cit.kalisz.pl

Katedra św. Mikołaja Biskupa

Świątynię ufundował w połowie XIII w. książę Bolesław Pobożny, który słynął ze szczodrości dla kościoła.

We wnętrzu katedry warto przyjrzeć się sklepieniom gwiazdzistym. Ściany prezbiterium ozdabia polichromia ze scenami z życia fundatora i jego żony bł. Jolenty. Ołtarz główny jest barokowy. Do 1973 r. wisiał w nim obraz „Zdjęcie z krzyża” Rubensa, który albo spłonął w pożarze, albo został skradziony (ołtarz zaś podpalamo, by zatrzeć ślady). Dziś można zobaczyć więc jedynie kopię dzieła.

W pięknej kaplicy Matki Boskiej Pocieszenia, zwanej Kaplicą Pod Orłami, uwagę przyciągają witraże i polichromia o tematyce patriotycznej pędzla Włodzimierza Tetmajera, brata znanego poety. A jeśli już o poetach mowa, to warto dodać, że w katedrze został ochrzczony Adam Asnyk, a Maria Konopnicka wzięła tu ślub.

Sklepienie gwiazdziste
we wnętrzu kaliskiej katedry
fot. Piotr Skórnicki

Katedra św. Mikołaja Biskupa
ul. Kanonicka 5
tel. (62) 757 39 19
www.katedra.kalisz.pl

Primus inter pares

Pomnik historii to tytuł nadawany od 1994 r. przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej tym zabytkom, które mają wyjątkowe znaczenie dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Na prestiżowej liście zabytków mających status pomników historii znajduje się aż osiem obiektów lub zespołów budowlanych leżących na Szlaku Piastowskim.

Rezerwat Archeologiczny w Biskupinie

„Odkrycia osady obronnej w Biskupinie jest jednym z najważniejszych w dziejach polskiej i europejskiej archeologii”.

Katedra pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i św. Wojciecha w Gnieźnie

„Katedra gnieźnieńska, zwana matką polskich katedr, nekropolia arcybiskupów gnieźnieńskich, należy do najcenniejszych zabytków w Polsce”.

Zespół dawnego opactwa cysterskiego w Łądzie nad Wartą

„Zarówno dzieje klasztoru, jak i architektura oraz wnętrza stawiają opactwo łądzkie w rzędzie najcenniejszych polskich zabytków. Szczególną wartością obiektu jest jego autentyczność”.

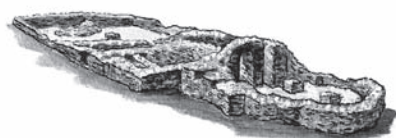
Zespół opactwa Benedyktynów w Lubiniu

„Ukształtowane przez ponad 900 lat założenie przetrzaśenne i zespół budowlany opactwa stanowi świadectwo trwania kultury materialnej i niematerialnej o wyjątkowym znaczeniu w skali Wielkopolski oraz całego kraju”.

Ostrów Lednicki

„Ostrów był świadkiem, uczestnikiem i sceną głównych wydarzeń politycznych, ideologicznych i ekonomiczno-administracyjnych państwa. Jest bardzo prawdopodobne, że Mieszko I i jego drużyna przyjęli na Ostrowie Lednickim chrzest”.

Poznań – historyczny zespół miasta

„Poznań uznawany jest za kolebkę państwa polskiego. Za pierwszych Piastów należał do najważniejszych ośrodków politycznych i administracyjnych, a za Przemysła II pełnił rolę samodzielnej stolicy jednoczonego przez króla kraju”.

Zespół dawnego klasztoru Norbertanek w Strzelnie

„W Strzelnie znajduje się (...) najliczniejszy, (...) najbardziej oryginalny zespół rzeźby romańskiej na terenie naszego kraju. (...) Unikatowe na tle Europy dzieła wyróżnia wysoka jakość artystyczna oraz pozbawiony analogii program ikonograficzny”.

Katedra pw. Najświętszej Maryi Panny we Włocławku

„Katedra to główna świątynia biskupów kujawskich, a następnie włocławskich, budowana jako jedna z pierwszych katedr gotyckich w państwie polskim, miejsce ważne dla historii Polski i Kościoła”.

(Źródło wszystkich cytatów:
Narodowy Instytut Dziedzictwa)

rys. Jarosław Gryguć

Polska Organizacja Turystyczna od 2002 r. w przebiegu Konkursu na Najlepszego Produkt Turystyczny – Certyfikat POT wyłania laureatów: produkty najbardziej atrakcyjne i najlepiej odpowiadające potrzebom turystów. W 2012 r. to prestiżowe wyróżnienie otrzymał Szlak Piastowski. Doceniono nie tylko jego unikatowe walory kulturowe, ale także prężny rozwój infrastrukturalny oraz różnorodność oferty. Dumnymi laureatami Certyfikatu POT są też Festyn Archeologiczny w Biskupinie (2004), Brama Poznania – ICHOT (2014) oraz Muzeum Archeologiczne w Biskupinie (2015).

Odbicie katedry w Bramie Poznania
fot. Justyna Kamińska

Ciekawostki piastowskie

Kraj Mieszka obfituje w lasy, mięso, ryby i miód – tak opisywali go kronikarze sprzed wieków. Niewiele jednak zachowało się wiarygodnych źródeł pisanych z okresu panowania pierwszych Piastów, stąd wokół początków państwa polskiego narosło mnóstwo legend.

Dzisiaj naszą wiedzę o Piastach i życiu w ich czasach opieramy głównie na badaniach archeologicznych. Wiele do tych badań wniosła dendrochronologia, czyli określanie wieku drewna, dzięki której dowiedzieliśmy się na przykład, kiedy zostały wybudowane piastowskie grody. Ale... skąd w ogóle wzięli się Piastowie?

Zanim powstała Polska...

Przez tysiące lat ziemie polskie zamieszkiwały różne ludy (w tym np. Celtowie), a potem plemiona słowiańskie – ich nazwy wymienia tzw. Geograf Bawarski, zapis, który powstał w połowie IX w. Nieznany autor dokumentu pisze między innymi o Goplanach, Wiślanach, Ślężanach, Opolanach. Nie ma wśród nich plemienia, z którego wywodzili się Piastowie, co nie oznacza, że nie istniało – nie wiemy po prostu, jak pierwotnie się nazywało. Dziś określa się je jako Polanie. Od Polan wywodzi się łacińska nazwa *Polonia*, czyli Polska.

Zawiłe losy Popiela

Każdy zna legendę o Popiele, którego w Kruszwicy zjadły myszy. Według opowieści przytoczonej w kronice Galla Anonima, Popiel został wcześniej wygnany z Gniezna. Rządy po nim przejął Siemowit, syn Piasta. Problem w tym, że gród w Gnieźnie powstał ok. 940 r., kiedy już Popiel i Siemowit nie było na świecie. Wcześniej zaś Wzgórze Lecha – na którym gród zbudowano – było prawdopodobnie miejscem pogańskiego kultu. Czy więc Popiel to postać fikcyjna? Nie wiadomo. Być może istniał naprawdę i rządził plemieniem Polan, Goplan, a może Wiślan? Na pewno nie zginął w Mysiej Wieży, gdyż ta powstała dopiero w XIV w.

A co z Piastem?

Być może biedny chłop Piast, oracz albo kołodziej, żył przy jakimś plemiennym grodzie, ale uważa się go za postać legendarną. Niewiele wiemy też o przodkach Mieszka I: Siemowicie, Lestku i Siemomyśle. Ten ostatni, ojciec pierwszego historycznego władcy, zaczął jednoczyć plemiona i budować pierwsze grody.

Popiel z rodziną – kadr z filmu „Stara Baśń – kiedy słońce było bogiem”
fot. Zodiak Jerzy Hoffman Film Production

Rzeźba Piasta z Siemowitem w Gnieźnie
fot. Damazy Gandurski/Urząd Miasta Gniezna

Naukowcy pobierają materiał do badań z grobów Piastów w Brzegu
fot. Roman Baran

Skarb siekańcowy
fot. Patrycja Silska

Ze Skandynawii, a może z Moraw?

Zarówno legendy, jak i kronika Galla Anonima wskazują na wielkopolski rodowód Piastów, jednak historycy nie mają co do tego stuprocentowej pewności. Pojawiają się różne teorie na temat pochodzenia tego rodu: może Mieszko I był potomkiem wikingów, a może wielkomorawskich książąt? Państwo Wielkomorawskie na początku X w. zostało podbite przez Madziarów, jego władcy i dostojnicy szukali więc schronienia w innych krajach, mogli też dotrzeć nad Wartę. Ciekawe, że jeden z morawskich rodów nazywał się... Poznan.

Jest nadzieja, że na wiele pytań dotyczących pochodzenia Piastów – i nie tylko – odpowiedzą naukowcy, którzy w ramach projektu prowadzonego przez Poznańskie Centrum Archeogenomiki badają m.in. próbki DNA pobrane z grobów Piastów.

Poszukiwacze skarbów

Dla naukowców wiedza, jaką zdobywają, to skarb. Czasem jednak archeolodzy natrafiają na prawdziwe skarby: zakopane w ziemi czy zatopione w jeziorze. Najwięcej takich znalezisk z X i XI w. pochodzi z Giecz, Gniezna, Poznania, Ostrowa Lednickiego i Kruszwicy. W ich skład wchodzi głównie srebrne monety i ozdoby, kolczyki, pierścienie, naszyjniki, wisiorki. Często są połamane, dlatego określa się je jako skarby siekańcowe.

Orzeł, a może kogut?

Skąd się wziął orzeł w godle Polski? Najprościej powiązać go z legendą o założeniu Gniezna, to tam Lech zobaczył gniazdo majestatycznego, białego orła. Ale wizerunek tego ptaka pojawia się w wielu herbach i w różnych krajach, jest on bowiem symbolem siły, zwycięstwa, władzy. Na denarach Bolesława Chrobrego też można zobaczyć ptaka. Ale czy to orzeł? Oj, chyba nie... Bardziej przypomina on koguta, gołębia albo pawia.

Tajemniczy ptak na denarze Bolesława Chrobrego
rys. Jarosław Gryguć

„Mieszko, Mieszko, mój koleżko”

W latach 90. ubiegłego wieku władców Polski przypomnieli – w nietypowy sposób – T-Raperzy Znad Wisły, czyli zespół utworzony przez autorów telewizyjnego Komicznego Odcinka Cyklicznego. Ich „rapowa” płyta „Poczet królów polskich” przypomniła w żartobliwej konwencji sylwetki Piastów (ale także późniejszych władców polskich) i najważniejsze wydarzenia z nimi związane.

Wybrane wydarzenia na Szlaku Piastowskim

Od topienia marzanny po dziady

Już od pierwszego dnia wiosny zaczyna tętnić życie na piastowskim szlaku. Żegnamy wtedy zimę, topiąc marzannę, którą kiedyś nazywano też śmiertką lub śmiercichą, gdyż symbolizowała prastowiańską boginię zimy i śmierci. Nic dziwnego, że nasi słowiańscy przodkowie ją topili albo rozrywali na strzępy i palili. Tak co roku wygania się zimę 21 marca w Rezerwach Archeologicznych w Grzybowie oraz w Gieczu. Wiosnę wita też Skansen Miniatur Szlaku Piastowskiego w Pobiedziskach podczas imprezy o nazwie Jare Gody.

A gdy słońce zaczyna przygrzewać, do boju ruszają piastowscy wojowie...

Wiec Piastowski

To gratka dla miłośników średniowiecznego rycerstwa. W Grodzie Pobiedziska można wziąć udział w przeróżnych turniejach: wojów, tuczników, w bitwie o most czy dwuboju piastowskim, który składa się z rzutu toporem i oszczepem. Osoby mniej zaawansowane w bojach mogą postrzelać z potężnych katapult, a potem posilić się średniowiecznym jadłem. Wiec odbywa się w kwietniu.

Noc Muzeów

Odbywa się wiosną, zwykle w maju. W tym czasie większość muzeów i obiektów jest otwarta wieczorem i w nocy, organizuje także niecodzienne atrakcje.

Festiwal Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej w Łądzie

Pierwszy festiwal odbył się w 2005 r. i od tego czasu co rok w czerwcu przyciąga do Łądu nad Wartą turystów z całej Polski. Bo każdy znajdzie tu coś dla siebie. Oprócz licznych wystaw, wykładów i koncertów, w tym oczywiście muzyki dawnej, odbywają się warsztaty, turnieje, zabawy dla dzieci, spektakle, inscenizacje historyczne, pokazy dawnych rzemiosł.

Maszyny oblężnicze w działaniu w Grodzie Pobiedziska
fot. Bartosz Styszyński

Pokaz walki wojów na Festiwalu Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej w Łądzie
fot. Dawid Słowiński

Noc Kupały

To jeden z najczęściej odtwarzanych obrzędów przedchrześcijańskich, związany z przesileniem letnim, czyli najkrótszą nocą w roku. Warsztaty plecienia wianków, konkursy, zabawy i koncerty organizuje wówczas Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Na Noc Kupały można wybrać się także do piastowskiej wioski w rezerwacie archeologicznym w Biskupinie.

Weekend na Szlaku Piastowskim

To prawdziwe święto szlaku. W ciągu trzech dni w wybrany weekend większość obiektów organizuje różnorakie imprezy: spacerów i zwiedzanie z przewodnikiem (także fabularyzowane), drzwi otwarte w kościołach i klasztorach, koncerty muzyki dawnej, turnieje, gry terenowe, inscenizacje, wykłady i warsztaty, degustacje, rajdy. Co roku wydarzenia łączy inny temat przewodni, np. „Słowiańskie obrzędy i legendy” czy „Gry i zabawy małych Słowian”. W ten sposób cykliczna impreza za każdym razem szykuje niespodzianki.

Grzybowski Turniej Wojów

Z dużym rozmachem prowadzona impreza z inscenizacjami walk piastowskich wojów odbywa się co roku w sierpniu w grodzie w Grzybowie. A oprócz tego organizowane są koncerty, wykłady, pokazy dawnych rzemiosł i życia w grodzie. Grzybowski gród warto też odwiedzić na przykład podczas Majówki z Historią w długi majowy weekend.

Wągrowiecki Festyn Cysterski

Od ponad 20 lat Wągrowiec organizuje festyn cysterski. Na czas jego trwania odtwórca roli opata przejmuje od burmistrza symboliczne klucze do miasta. Impreza ta jest doskonałą okazją, aby przypomnieć rolę cystersów w dziejach Wągrowca. Teatr jarmarczny, koncerty, warsztaty rękodzielnicze czy zwiedzanie klasztoru z przewodnikiem to tylko niektóre punkty atrakcyjnego programu. Szczególną popularnością cieszą się stanowiska skrybów i ganczarzy.

Obrzędy słowiańskie podczas Nocy Kupały w Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy
fot. Karol Budziński

Walki pół żartem, pół serio na Grzybowski Turnieju Wojów
fot. Karolina Szczepanik-Chojnacka

Przekazanie opatowi kluczy do miasta podczas festynu cysterskiego w Wągrowcu
fot. Tomasz Podzerek

Koronacja Królewska w Gnieźnie

Odbyna się zwykle w ostatni weekend lipca w Gnieźnie. Plenerowej uroczystości koronacji towarzyszy festyn z pokazami dawnych zawodów, walkami wojów, degustacją potraw. Można wziąć też udział w Turnieju Łuczniczym o Złoty Trzosek Gnieźnieńskiego Grodu.

Przez całe lato odbywa się w Gnieźnie Królewski Festiwal Artystyczny, a w jego ramach organizowane są koncerty, występy teatrów ulicznych, pikniki, festyny, pokazy i rekonstrukcje historyczne.

Bitwa pod Płowcami

Inscenizacja bitwy między wojskami Władysława Łokietka i Zakonu Krzyżackiego. Bractwa rycerskie zjeżdżają na nią co roku, a potem biją się między sobą na polu we wsi Płowce, u podnóża kopca z pomnikiem upamiętniającym to wydarzenie. Bitwie towarzyszy piknik historyczny i różne imprezy. Dzień wcześniej turnieje, jarmark i przemarsz rycerzy można podziwiać w Radziejowie.

Jarmark i Biesiada w Kaliszu-Zawodziu

Kaliski gród co roku na początku sezonu turystycznego organizuje Jarmark Archeologiczny, a u progu roku szkolnego Biesiadę Piastowską. Obie imprezy obfitują w bogaty program: kramy, pokazy rzemiosł, walk rycerskich, tańce w strojach z epoki, konkursy i pokazy ognia.

Festyn Archeologiczny w Biskupinie

Ta jedna z największych historycznych imprez plenerowych w Polsce odbywa się we wrześniu. Można wówczas poznać historię Piastów, Słowian, a nawet cofnąć się do epoki kamienia. Co roku festyn organizowany jest pod innym hasłem, w 2018 r. tematem przewodnim była historia handlu.

Poza Festynem Archeologicznym w Biskupinie odbywa się wiele innych imprez i inscenizacji: Archeologiczna Wiosna (kwiecień), Weekend z Epoką Kamienia (maj), Biskupiński Turniej Łuczniczy (połowa lipca), Turniej Miotacza Oszczepów (lipiec), Biskupiński Turniej Wojów (sierpień). Dużą popularnością cieszą się też „Gry i zabawy z przeszłości”.

Inscenizacja historyczna podczas Koronacji Królewskiej w Gnieźnie
fot. Urząd Miasta Gniezna

Widowisko historyczne bitwy pod Płowcami
fot. Daniel Pach/UMWKP

Pokaz średniowiecznej mody na Festynie Archeologicznym w Biskupinie
fot. Daniel Pach/UMWKP

Letnie o Piastach bajanie i Dziady

Rezerwat Archeologiczny Gród w Gieczu przygotowuje niesamowite „Dziady”. To odbywająca się po zmroku inscenizacja obrzędów chowania zmarłych z czasów przedchrześcijańskich. Można zobaczyć dawne rytuały związane z kultem przodków i poznać wczesnośredniowieczne wyobrażenia o zaświatach. „Dziady” organizowane są w pierwszą sobotę po Zaduszkach, czyli na początku listopada.

W czasie wakacji gród w Gieczu organizuje cykl „Letnie o Piastach bajanie”, a w jego ramach różne atrakcje, jak inscenizacje średniowiecznych bitew, pokazy dawnych rzemiosł, gier i zabaw plebejskich.

Brama Poznania

Dzieci, młodzież, dorośli i seniorzy – każdy znajdzie w ciągu roku coś dla siebie na Ostrowie Tumskim w Poznaniu. Wśród wielu inicjatyw warto wyróżnić cykl „Rodzinne oprowadzania” dla rodzin z dziećmi, w ramach których odbywa się zwiedzanie tematyczne, np. „Wyprawa z Mieszkim” czy „Poszukiwacze skarbów”. Nie tylko ekspozycje, ale i Ostrów Tumski można zwiedzić z przewodnikiem. Organizatorzy przygotowali trasy tematyczne, np. „Cuda i twórcy” czy „Przepis na sukces”. Specjalny charakter mają spotkania połączone ze zwiedzaniem przygotowane z myślą o seniorach.

Dla aktywnych

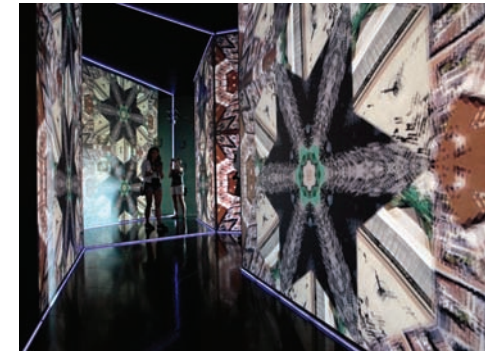
Półmaraton z Kruszwicy do Inowrocławia to najważniejsza część corocznego Piastowskiego Festiwalu Biegowego, który odbywa się na różnych dystansach dla różnych kategorii wiekowych.

Biegi Piastowskie odbywają się też w innych miastach, np. w sierpniu w Kaliszu i w lipcu w Poznaniu. Najwięcej uczestników gromadzi zaś półmaraton Bieg Lechitów.

Szczegółowe kalendarium wydarzeń w obiektach Szlaku Piastowskiego – www.szlakpiastowski.pl

Inscenizacja słowiańskich dziadów w Rezerwacie Archeologicznym w Gieczu
fot. Jacek Cieślewicz

Sala ekspozycyjna w Bramie Poznania
fot. Piotr Skórnicki

Uczestnicy półmaratonu Bieg Piastów w drodze z Kruszwicy do Inowrocławia
fot. Krzysztof Pałasz

Wybrane miejsca noclegowe na Szlaku Piastowskim

BISKUPIN – ŻNIN – GAŚAWA – WENECJA

Dom Muzealnika
na terenie **Muzeum Archeologicznego w Biskupinie**
informacja i rezerwacja:
tel. 723 299 866
e-mail: dom.muzealnika@biskupin.pl

Ośrodek Rehabilitacyjno-Wypoczynkowy
Gród Piasta, k. Chomiąży Szlacheckiej
88-410 Gaśawa
tel. (52) 302 54 65

Hotel Martina
ul. Mickiewicza 37
88-400 Żnin
tel. (52) 303 24 24
e-mail: hotel@martina.pl
www.martina.pl

GIECZ

Hotel Nekla (8 km)
ul. Poznańska 10a
62-330 Nekla
tel. (61) 435 40 16
e-mail: biuro@hotel-nekla.pl
www.hotel-nekla.pl

Agroturystyka Pod Brzózkami
(8 km)
Opatówko 38
62-330 Nekla
tel. 601 978 503

GNIEZNO – OSTRÓW LEDNICKI – TRZEMESZNO – GRZYBOWO

Hotel Pietrak
ul. Chrobrego 3
62-200 Gniezno
tel. (61) 426 14 97
www.pietrak.pl

Ibis Styles Gniezno
ul. Chrobrego 20
62-200 Gniezno
tel. (61) 626 92 00
www.accorhotels.com

Kompleks „Adalbertus”
Dom Pielgrzyma
ul. Tumska 7a
62-200 Gniezno
tel. (61) 426 13 60
www.dompiegelgrzymagniezno.pl

Hotel Feniks
ul. Wrzesińska 18
62-200 Gniezno
tel. (61) 477 97 65
www.hotel-feniks.pl

Hotel Lech
ul. Bł. Jolenty 5
62-200 Gniezno
tel. (61) 426 23 85
www.hotel-lech.pl

Szkolne Schronisko Młodzieżowe
ul. Pocztowa 11
62-200 Gniezno
tel. (61) 424 07 96

Hotel Awo
ul. Warszawska 32
62-200 Gniezno
tel. (61) 426 11 97
www.hotel-awo.pl

Hotel Pietrak
ul. Folska 4
62-240 Trzemeszno
tel. (61) 415 44 00
www.pietrak.pl

Hotel Kosmowski
(7 km od Grzybowa)
ul. Wrocławska 43
62-300 Września,
tel. (61) 640 36 00
www.kosmowski.pl

Hotel Moran
Ostrowo 30
62-430 Powidz
tel. (63) 212 11 71
www.hotelmoran.pl

KRUSZWICA – INOWROCŁAW – KOŚCIELEC

Hotel Focus Premium
ul. Solankowa 17
88-100 Inowrocław
tel. (52) 511 41 41
www.focushotels.pl

Hotel Bast
ul. Królowej Jadwigi 35
88-100 Inowrocław
tel. (52) 357 20 24
www.hotelbast.pl

Dom Turystyczny
ul. Rakowicza 93
88-100 Inowrocław
tel. (52) 355 53 64
www.osir.inowroclaw.info.pl

Gościniec Nad Goptem
Grodztwo 43b
88-153 Kruszwica
tel. 694 362 820
www.nadgoptem.pl

Noclegi Zacisze
ul. Wodna 8
88-150 Kruszwica
tel. 535 986 901

KALISZ

Hotel Calisia
ul. Nowy Świat 1-3
62-800 Kalisz
tel. (62) 767 91 00
www.hotel-calisia.pl

Hotel Arena
ul. Sawickiej 22-24
62-800 Kalisz
tel. (62) 598 27 00
www.arenahotel.pl

Hostel Pod Aniołami
ul. Niecała 10
62-800 Kalisz
tel. (62) 593 17 43
www.hostel.kalisz.pl

Gospodarstwo Agroturystyczne „Karczma Kaliska”
Szadek 44
62-834 Ceków
tel. 602 833 324
www.agroturystyka.kalisz.pl

KONIN – ŁĄD NAD WARTĄ – PYZDRY

Hotel Pałacyk
Aleje 1 Maja 15A
62-510 Konin
tel. (63) 245 77 77
www.hotel-konin.com

Hotel Konin
Aleje 1 Maja 13
62-510 Konin
tel. (63) 243 76 00
www.hotelkonin.pl

Szkolne Schronisko Młodzieżowe
ul. Staffa 5
62-505 Konin-Gostawice
tel. (63) 242 72 35
www.ssm.konin.pl

Blues Hostel
ul. 3 Maja 1-3
62-500 Konin
tel. 511 177 499
www.blueshostel.pl

Łąd nad Wartą
Wyższe Seminarium
Duchowne Salezjanów
Łąd 101
62-406 Łądek
tel. (63) 276 33 23
www.lad.pl

Hotel Atut
ul. Toruńska 27
62-563 Licheń Stary
tel. (63) 270 87 00
www.hotelatut.pl

Pałacyk Lisewo
Lisewo 33
62-560 Skulsk
tel. (63) 268 21 14
www.palacyklisewo.pl

Gospodarstwo Agroturystyczne
Folwark Konny Hermanów
Hermanów 1
63-040 Nowe Miasto nad Wartą
tel. (61) 287 30 15, 607 426 664
www.hermanow.pl

LUBIŃ

Opactwo Benedyktynów –
Dom Gości
Lubiń, ul. Mickiewicza 6
64-010 Krzywiń
tel. (65) 517 72 22
www.benedyktyni.net

Ośrodek wczasowy
Nad Brzegiem Ruczaju
Cichowo, os. Sopicowo 4
64-010 Krzywiń
tel. 603 673 088
www.cichowo.republika.pl

Szkolne Schronisko
Młodzieżowe w Lubiniu
ul. Powstańców 23 Lubiń
64-010 Krzywiń
tel. (65) 517 76 27
www.zslubin.edu.pl

MOGILNO – STRZELNO

Hotel Mogilno
ul. Mickiewicza 42
88-300 Mogilno
tel. (52) 525 68 86

Europejskie Centrum Spotkań
Wojciech – Adalbert
ul. Benedykta XVI nr 1
88-300 Mogilno
tel. (52) 315 24 08
www.klasztor.mogilno.com.pl
www.hotelmogilno.pl

Pokoje gościnne Retro
pl. Daszyńskiego 1
88-320 Strzelno
tel. (52) 318 98 43

Zajazd Pod Kogutkiem
88-320 Żegotki
tel. (52) 318 17 90
www.podkogutkiem.com.pl

POZNAŃ – POBIEZDZKA

Centrum Obsługi Biznesu
Sheraton Poznań Hotel
ul. Bukowska 3/9
60-809 Poznań
tel. (61) 655 20 00
www.sheraton.pl/poznan

Novotel Poznań Centrum
pl. Andersa 1
61-898 Poznań
tel. (61) 858 70 00
www.novotel.com

Andersia Tower Hotel
pl. Andersa 3
61-894 Poznań
tel. (61) 667 80 00
www.andersiahotel.pl

Hotel Mercure
ul. Roosevelta 20
60-829 Poznań
tel. (61) 855 80 00
www.accorhotels.com

Hotel Restauracja Brovaria
Stary Rynek 73
61-772 Poznań
tel. (61) 858 68 68
www.brovaria.pl

Hotel Ibis Poznań Centrum
ul. Kazimierza Wielkiego 23
61-863 Poznań
tel. (61) 858 44 00
www.ibishotel.com

Hill Hostel
ul. Zamkowa 1/2
61-768 Poznań
tel. (61) 853 09 10
www.hillhostel.pl

Szkolne Schronisko
Młodzieżowe „Hanka”
ul. Biskupińska 27
60-463 Poznań-Strzeszyn
tel. (61) 822 10 63
www.schroniskohanka.com

Szkolne Schronisko
Młodzieżowe TPD
ul. Drzymały 3
60-613 Poznań
tel. (61) 848 58 36
www.schronisko-tpd.pl

Hotel Alexandra
ul. Radosna 6
62-010 Pobiedziska
tel. (61) 815 22 80
www.hotelalexandra.pl

Hotel Poznański
ul. Krańcowa 4
62-030 Luboń
tel. (61) 649 99 88
www.hotelpoznanski.pl

Hotel Restauracja Delicjusz
Poznańska 1
62-060 Stęszew
tel. 519 059 727
www.delicjusz.pl

Na Słonecznym Wzgórzu
ul. Wysoka 8
62-040 Puszczkiewo
tel. (61) 813 30 72
www.wielspin.pl

Pokoje gościnne
Rancho Daniela
ul. Główna 74
62-010 Pobiedziska
tel. 727 651 959
www.ranczodaniela.pl

WĄGROWIEC – ŁEKNO – TARNOWO PAŁUCKIE

Hotel Pietrak
62-100 Wągrowiec
ul. Kościuszki 47
tel. (67) 268 58 25
www.pietrak.pl

Ośrodek Sportu i Rekreacji
ul. Kościuszki 59
62-100 Wągrowiec
tel. (67) 262 24 81
www.osir.wagrowiec.eu

Noclegi Venila
ul. ks. Wujka 7A
62-100 Wągrowiec
tel. 537 021 442

Ośrodek Rehabilitacyjno-Wypoczynkowy WIELSPIN
ul. Jeziorna 16
62-100 Wągrowiec
tel. (67) 26 20 900
www.wielspin.pl

Dwór Grylewo
(kwatery prywatne)
Grylewo 1
tel. 604 520 998

WŁOCŁAWEK – BRZEŚĆ KUJAWSKI – KOWAL – PŁOWCE

Hotel Młyn & Spa
ul. Okrzei 77
87-800 Włocławek
tel. (54) 233 01 00
www.hotelmlyn.pl

Hotel Kujawy
ul. Kościuszki 20
87-800 Włocławek
tel. (54) 237 75 00
www.hotelewloclawek.com/hotel-kujawy

Szkolne Schronisko
Młodzieżowe
ul. Mechaników 1
87-801 Włocławek
tel. (54) 236 24 10

Restauracja Falborek (noclegi)
Rzadzka Wola Parcele 43A
87-880 Brześć Kujawski
tel. (54) 252 27 50
www.falborek.pl

Hotel Podgrodzie
Przydatki
Gołaszewskie 3
82-120 Kowal
tel. (54) 284 25 01
www.podgrodzie.com.pl

Zajazd Łokietek
Płowce II 38A
88-200 Radziejów
tel. (54) 285 42 56
www.zajazdlokietek.pl

Punkty informacji turystycznej na Szlaku Piastowskim

POZNAŃ

Informacja Turystyczna – Stary Rynek ****

Stary Rynek 59/60
61-772 Poznań
tel. (61) 852 61 56
fax: (61) 855 33 79
e-mail: it@plot.poznan.pl
www.poznan.pl

Informacja Turystyczna – Dworzec Główny PKP ****

ul. Dworcowa 2
61-801 Poznań
tel. (61) 633 10 16
fax: (61) 633 10 17
e-mail: dworzec@plot.poznan.pl
www.poznan.pl

BRZEŚĆ KUJAWSKI

Informacja Turystyczna Brześć Kujawski

ul. Kolejowa 34
tel. 786 931 262
e-mail: informacja.turystyczna@brzesckujawski.pl
www.brzesckujawski.pl

GNIEZNO

Powiatowe Centrum Informacji Turystycznej ***

ul. Chrobrego 40/41
62-200 Gniezno
tel./fax: (61) 428 41 00
e-mail: info@szlakpiastowski.com.pl
www.informacjaturystycznagniezno.pl

INOWROCŁAW

Inowrocławska Lokalna Organizacja Turystyczna

ul. Królowej Jadwigi 3
tel. (52) 355 53 71
e-mail: biuro@inlot.com.pl
www.visitinowroclaw.pl

KALISZ

Centrum Informacji Turystycznej ****

ul. A. Chodyńskiego 3 (wejście od ul. Zamkowej)
62-800 Kalisz
tel./fax: (62) 598 27 31, 571 315 110
e-mail: it@um.kalisz.pl
www.cit.kalisz.pl

KONIN

Centrum Informacji Turystycznej w Koninie***

ul. Dworcowa 2
tel. (63) 246 32 48
e-mail: kontakt@turystyka.konin.pl

KRUSZWICA

Informacja Turystyczna w Kruszwicy

ul. Podzamcze 1
tel. (52) 351 53 03
e-mail: biuro@pttk-kruszwica.pl
www.pttk-kruszwica.pl

PAKOŚĆ

Centrum Informacji Turystycznej

ul. Barcińska 11
tel. (52) 356 90 41
e-mail: cit@pakosc.pl
www.kalwariapakoskapark.pl

WŁOCŁAWEK

Włocławska Informacja Turystyczna

ul. Warszawska 11/13
tel. (54) 411 27 57
e-mail: it@osir.wloclawek.pl
www.osir.wloclawek.pl

ŻNIN

Lokalna Organizacja Turystyczna Pałuki

ul. Plac Wolności 20
tel. (52) 303 14 81
e-mail: it@znin.pl
www.it.znin.pl

Szlak Piastowski trasa północ-południe

Wydawca dołożył wszelkich starań, aby dotrzeć do autorów i dysponentów praw wszystkich zamieszczonych w publikacji materiałów (zdjęć, rysunków, map) w celu uzyskania praw do ich wykorzystania. Jeśli wkradły się błędy, prosimy o kontakt z wydawcą.

Autor: **Jacek Y. Łuczak**

Ilustracje: **Jarostaw Gryguć**

Mapa: **Radostaw Przebitkowski**

Koncepcja i opracowanie: **Daria Miedziejko**

Projekt graficzny i skład: **digraf.pl**

ISBN 978-83-63729-01-1

Wielkopolska Organizacja Turystyczna

Poznań 2019

www.wielkopolska.travel

Szlak Piastowski: na wypad, na weekend, na wakacje

- ✓ ponad **600 km** historycznej przygody
- ✓ około **60 obiektów**: 1000-letnie zabytki i multimedialne ekspozycje
- ✓ plenerowe wydarzenia **od wiosny do późnej jesieni**
- ✓ inscenizacje, rekonstrukcje, festyny **dla całych rodzin**
- ✓ doskonałe **oznakowanie** drogowe
- ✓ darmowa **aplikacja** (położenie, aktualności, dostępność)
- ✓ urozmaicona oferta **gastronomiczno-noclegowa**

www.szlakpiastowski.pl

fot. Karol Budziński

wielkopolska

wielka historia
wielka przygoda

Fundusze
Europejskie
Program Regionalny

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego